

„Utána a betegekért, az időjárásért. Hogy segítse az embereket az ő érdekük szerint. Szóval sok mindenért, amit a Jóisten az eszembe hoz.”

„Én nem tudok a templomtól megválni” ► 11. oldal

„Kulcsár prédikációinak akkori népszerűségét az okozhatta, hogy példát és útmutatást adott arra, hogyan lehet a történelmi megpróbáltatásokat túlélni.”

Örömmondás a 16. században ► 14. oldal

„A foglalkozásuk témáját – állatok a Bibliában – élőben is illusztrálták számukra a szervezők. Persze a cethalat és a tevét nem tudták prezentálni, de kakasban, nyúlban, lóban, marhában, szamarban és birkában nem volt hiány.”

Templom a pajtában, bevásárlókocsi az istentiszteleten ► 13. oldal

Pátkai Ervin tehetségpont ► 4. oldal
A zongoraművész, aki templomot épített ► 6. oldal

EHE-melléklet ► 7–10. oldal
Flóri ► 15. oldal

Varietas delectat ► 15. oldal

FOTO: BODA ZSUZSA

Luther az Akadémián

„Örömmel jelenti, hogy a Társaság kiadásában most hagyta el a sajtót Luther műveinek első kötete. Dörgő éljenzés fogadta a nagyhatású megnyitót...” – idézte az október 28-i könyvbemutatón Kende K. Péter, a Luther Kiadó igazgatója az *Evangelikus Családilap* 1904. október 30-ai számának azt a cikkét, amely az első hazai Luther-könyvsorozat több mint száz évvel ezelőtti nyitányáról tudósított.

Ha „dörgő éljenzés” ez alkalommal nem fogadta is a – lapunkban már többször beharangozott – *Luther válogatott művei 5. – Bibliafordítás, vigasztalás, imádság* című kötetet, a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) közel százfős kistermének közönsége nagy örömmel vette kezébe a Luther-írásokat tartalmazó, ez

alkalommal tizenkét részre tervezett sorozat első darabját.

Fabiny Tamásnak, egyházunk reformációi emlékbizottsága elnökének köszöntő szavai után Ritoók Zsigmond akadémikus méltatta a frissen megjelent kiadványt (*képünkön*). Szerkesztője, Csepregi Zoltán professzor, az Evangelikus Hittudományi Egyetem Egyháztörténeti Tanszékének vezetője a könyvsorozat, illetve a kiadvány néhány műhelytitkáról – a szövegek kiválasztásának szempontjairól, a további kötetek tervezett anyagáról – szolt.

A program folytatásaként Fabiny püspök bemutatta a reformációi emlékévé védnöki körét. A testület tagjai: Csermely Péter biokémikus, az MTA doktora; Halász Béla orvos, az MTA rendes tagja; Jermy Tibor agrozoológus, az MTA rendes tagja; Ru-

dolf Keller németországi egyháztörténész, a Martin-Luther-Bund alelnöke; Kiss Jenő nyelvész, az MTA rendes tagja; Kónya Péter történész, az Eperjesi Egyetem rektorhelyettese; Makovitzky József orvos, az MTA külső tagja; Polgár Rózsa Kossuth-díjas textilművész, a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia tagja; Réthelyi Miklós orvos, az MTA doktora; Ritoók Zsigmond klasszika-filológus, az MTA rendes tagja; Solyom Jenő fizikus, az MTA rendes tagja; Sulyok Elemér bencés szerzetes és Tomcsányi Pál agrármérnök, az MTA rendes tagja.

A könyvbemutatót zenei betétek színesítették Bozzai Balázs (hegedű), Regős Júlia (viola da gamba) és Győri István (lant) előadásában.

■ BODAZS

Reformációi megemlékezések

Pápán

► A reformáció által újra felfedezett, szabadító örömhírről prédikált Szemerei János, a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület püspöke október 30-án, vasárnap délután az országos reformációi istentiszteleten, amelynek ebben az esztendőben a pápai református templom adott otthont. Az ünnepi liturgiában a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa (MEÖT) tag-egyházainak főpásztorai és lelkészei szolgáltak.

Az istentisztelet az ősi hagyomány szerinti bevonulással kezdődött: a helyi református lelkész, ifj. Márkus Mihály a menet élén a Bibliát vitte, más szolgálattelvők az úrvacsorai és a kereszteselési eszközöket hozták, majd mindezeket szimbolikusan az úrasztalára helyezték.

► Folytatás a 3. oldalon

Budapesten

► A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa (MEÖT) protestáns tagegyházainak képviselői a reformáció emléknapijának estéjén a főváros VII. kerületében, a Reformációi emlékparkban gyűltek össze az immár hagyományos megemlékezésre.

FOTO: KALÓCSAI RICHARD

► Folytatás a 3. oldalon

Tatrongon

A kívül-belül megújult templom és a ravatalozókápolnaként is funkcionáló gyülekezeti ház felszentelése nyitott újabb fejezetet múlt vasárnap a Tatrangi Evangélikus-Lutheránus Egyházköztség történetében. A reformáció emléknapiján teológiai konferenciával folytatódott barcasági esemény részleteit következő számunkban ismertettjük.

■ T. PINTÉR KÁROLY felvétele

Boldogság után vagy előtt?

■ SZEMEREI JÁNOS

Egy hónappal a Deák téri országos evangélikáció után az alkalom eredményén, utóéletén gondolkodom. Idén a szokottnál is többen jöttünk össze. Akik az évente megrendezett országos evangélikációk rendszeres résztvevői, örömmel tapasztalhatták, hogy a templom zsúfolásig megtelt, még a felső karzaton is nagyon sokan voltak.

Mi magyarázza a kiemelt figyelmet?

A jó téma? A jobb szervezés? Esetleg erősödött bennünk a missziói felelősség?

A témaválasztás kétségkívül jó volt. Mert a „Kik a boldogok?” kérdés mindannyiunkat érint, érdekel és foglalkoztat. Megfogalmazni nehéz, hogy mihez is hasonlít ez a belső érzés, amely ott van hívőkben és nem hívőkben. Van, aki úgy érzi, hogy csiklandozza, más nyugtalanítónak mondaná. Akit szinte fojtogat, az az éhséghez vagy szomjúsághoz hasonlítja. A boldogságvágy az embert változtatásra, mozgulásra készíti. A megrögzött ateisták evolúciós mozgatóerőnek tartják, mi, hívők viszont bizonyosak vagyunk abban, hogy a boldogság Isten ajándéka és eszköze. Nem lehet kétségünk afelől, hogy a boldogság vágyát a teremtő Isten plántálta belénk, hogy izzón, hajtsan a keresésére.

A boldogságra minden ember vágyódik, de csak kevés érzi úgy, hogy meg is találta. Sok megfáradt és kiábrándult boldogságkereső ember-társunk úgy érzi már, hogy a boldogság csak üres illúzió és tűnő délibáb. Vannak, akik még nem adták fel, és keresnek tovább. Talán azért is jöttünk össze olyan szép számmal az október 8-ai szombaton, mert a keresők táborába tartozunk. Jó helyre jöttünk. Az Úr házába, Jézus közelébe. Amikor Jézus a boldogokról beszélt, mintha hosszú utakat rajzolt volna mindenkor hallgatói elé. Ez az út a szegénységtől a gazdagságig, a síróktól a nevetőktől, a szomorúaktól az örvendezőkhöz tart. Ez az út a szelíd visszafogottságtól az erős érdekérvényesítő képességig ér, az igazságtalanságtól az igazságig. Ez az út olyan, mint az élet. Ki itt, ki ott találja rajta magát. Nem mindig ugyanott. Életünk során mozgunk is rajta.

Az út bizonyos pontjához van kötve a boldogság? Azt kellene megelnünk? Nem. Ennek az útnak bármelyik pontján megelhető a boldogság, vagy az is megeshet, hogy egyik pontján sem. Jézus nem azt mondja, hogy az lesz boldog, aki itt vagy ott van, vagy hogy innen oda halad. Jézus pontosan azt hangsúlyozza, hogy amit az ember szánalmasan rossz helyzetnek gondol, amikor joggal

sír, elkeseredik, nyomorultnak és kilátástalannak érzi a helyzetét, még ott is, és akkor is boldog lehet. Mert nemcsak az elkeserítő földi realitást látja, hanem valami mást is. Tudja, hogy honnan jön az erő, az esély, a remény és a vigasztalás!...

A boldogság, amelyről Jézus beszél, a hit dimenziójában nyílik ki. Az a különlegessége, hogy független a

„...mi, hívők viszont bizonyosak vagyunk abban, hogy a boldogság Isten ajándéka és eszköze.

vagyoni helyzettől, a társadalmi rangtól, a családi állapottól, de nem független hitünkötől.

A missziói felelősség kérdését illetően az évenkénti országos evangélikáció komoly kérdéseket is felvet felénk, akik szervezőként, előadóként, evangélikus egyháztagként érintettek vagyunk. Elsősorban azt a kérdést, hogy mekkora a felelősségérzet bennünk a környezetünk, a körülöttünk élő emberek iránt. Fontosnak tartjuk-e, hogy a bibliai Andrásához, a samáriai asszonyhoz vagy a Jézussal találkozó más emberekhez hasonlóan másokat is odahívjunk, ahol bennünket is megérintett Isten szeretetének hatalma? Tartozgat-e bennünket az a belső szorongásérzés, amely Pál apostol belső motorja volt?

Merthogy az evangélium, a Krisztusban kapott kegyelem nem magántulajdon. Elnyerhető, de el nem ásható. Megőrzésére a megosztás a legjobb esély, mert a saját kezünkben olvad, osztás közben viszont növekszik.

Kik a boldogok?

Lehetünk mi is. Lehetsz te is. Ha meglátod és megtapasztalod Krisztus feléd is forduló szeretetét. Igen. Nála és a vele való kapcsolatban boldogok lehetünk, boldog lehetesz. Evangélikus örömhírmegélők és örömhírkövetek.

Mindegy, hogy hol vagy, milyen helyzetben. Hiszen ő mindenütt elérhető. A Deák téren, de a kis településeken is, a templomokban, de az utcán vagy családi körben is. A boldogság máshol van, mint ahol a legtöbben keresik. Ebben te is útjelző lehetsz. Mert a boldogság nem bizonyos helyeken, nem bizonyos helyzetekben, hanem egy bizonyos személynél, Jézus Krisztusnál található meg.

Az országos evangélikáció után egy hónappal a boldogság után vagy előtt állsz?

A szerző a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület püspöke, egyházunk misszióért felelős lelkészi vezetője

Oratio œcumenica

Urunk, Istenünk! Hálás szívvel állunk meg ma is színed előtt, bár tudjuk, érdemtelenül.

Könyörgő imánkban *ítélet vasárnapján* is hozzá fordulunk azért az irgalomért, amelyről Dávid is bizonyosságot tesz zsoltárában. Kérünk, Fiadért, Jézus Krisztusért bocsásd meg bűneinket, te gyógyítsd meg betegségeinket, és te légy velünk földi életünk végén is. Őszintén valljuk, hogy irgalmazó szeretetedet nem érdemeljük meg, mégis arra kérünk, ölelj körbe óvó karjaiddal. Segíts, hogy mi is átélhessük: a napkelet megmérhetetlenül messze van napnyugattól, te pedig a mi vétkeinket is ilyen messzire veted el.

Add, hogy kiválasztott prófétáid és apostolaid élete és tanításai ne csak egyszerű bibliai történetek legyenek a számunkra, hanem ismerjük fel bennük nekünk szóló üzeneteidet.

Kérünk, küldd el őrző angyalaidat a földre, hogy a segítségükkel minél több jót tehesünk ebben a felbolydult világban. Erősítsenek abban, hogy méltóképpen képviselhesük ügyedet életünk minden területén.

Te légy világi és egyházi vezetőinkkel. Add, hogy felismerjük: nálad van a hatalom. Kérünk gyülekezeteinkért – lelkeszeinkért és gyülekezeti tagjainkért. Áldd meg közös szolgálataikat, hogy testvéri összetartásukkal vonzó és követendő példát mutassanak a kívülrőlőknek.

Óvd fiataljainkat és kicsinyeinket. Te legyél azokkal a gyermekekkel, akiket szerető család helyett durvaság, bántás és kegyetlenség vesz körül. Légy a menedékük és oltalmuk.

Ne feledkezz el azokról a szülőkről, akik a nehezedő életkörülmények közepette nem fordítanak elegendő időt és figyelmet gyermekeikre, idős szüleikre. Úgy irányítsd az életüket, hogy minél több időt tölthessenek a tőled ajándékba kapott szeretetükkel.

Kérünk betegeinkért. Adj nekik bátorítást az otthoni vagy a kórházi betegágyon vagy a műtőben. Adj bölcsességet gyógyító orvosainknak.

Te erősítsd az utolsó útra készülőket. Adj nekik hitet abban, hogy a földi élet után te vársz rájuk. Higgyék, Fiad előrement, hogy házadban helyet készítsen számukra is. Irgalmas szereteted tege lehetővé, hogy minél többben oda is költözhesselek.

Szentlelked erejében bízva kérünk, hallgass meg minket.

Ámen.

SEMPER REFORMANDA

„A nagy szellemek és bölcsék mást sem tudnak, mint hogy tetszelegjenek önmaguk előtt, biztonságban ringatóddzanak, önmagukat dicsőségek, magukat nagyra tartás, semmi balgaságot ne érezzenek; hogy nagyokat mondjanak, igazat tegyenek, szentül vélekedjenek, magukat másoktól megkülönböztessék és különbnek tartás. Ez a legnagyobb vakaság a földön. Mert amilyen sokat tartanak, vélekednek önmagukról, annyira vettetnek meg és szégyenülnek meg Isten előtt.”

▶ Luther Márton:

Bűnbánati zsoltárok. A hatodik zsoltár (*Schulek Tibor fordítása*)

AZ EGYHÁZI ÉV UTOLSÓ ELŐTTIT MEGELŐZŐ VASÁRNAPJA – ZSOLT 103,6-13

Milyen messze van napkelet napnyugattól?

A kérdés nem tudományos, mégis lehet rá választ adni: pontosan olyan messze van, mint amennyire Isten szeretné ezt a világot elítélni.

Van egy egyre terjedő, indiai vallásból eredő tanítás a közgondolkodásban: a *karma* törvénye. Eszerint *minden cselekedetünk egy annak megfelelő következménnyel jár*, illetve *minden, ami történik a világban, az maga is egy következmény*, vagyis valamilyen oknak az okozata. Minden cselekedet, azaz ok okozat szül, és minden ok előzőleg létrejött okozatból eredeztethető. Így jön létre az ok-okozati összefüggések végtelen hálózata. Tetszetős tanítás, logikus tanítás, igazságosnak tűnő tanítás.

Sok közmondás van a magyar nyelvben is, amely arról szól, hogy mindennek megvan a következménye: *Jó tett helyébe jót várj! Ki mint vet, úgy arat. Ki mint veti ágyát, úgy alussza álmát. Amilyen az adjonisten, olyan a fogadjisten. Mindenki a maga szerencséjének a kovácsa.*

Szeretnénk látni, hogy a dolgok kiszámíthatók. Hogy mindennek következménye van: a jónak jó, a rossznak rossz. Azt szeretnénk, hogy – mint a mesében – a jó elnyerje jutalmát, a rossz pedig méltó büntetését. Azokat a filmeket szeretjük, amelyekben a főhős elnyeri a jutalmát, mert megérdemli, a gonosz pedig bűnhődik. Gyorsan bezárhatnák azt a mozit, amely ezzel ellentétes végű filmeket játszana.

Azonban ha az életünkre vagy a körülöttünk levő világra nézünk, azt látjuk, hogy bármennyire jólesne is ez a fajta kiszámíthatóság, bizony nem

ilyen szabályok uralkodnak. Jó cselekedeteknek nagyon gyakran nincs pozitív következményük. Viszont sok gonoszság rejtve marad, az elkövető pedig vígan éli a világát. Hány szülő sóhajt fel: „Mindent megadtam a gyermekemnek, mégsem azt kaptam tőle, amit vártam volna!”

Éles szemmel észre vesszük a hibát a másikban, és már meg is születik bennünk az ítélet. De milyen érdekes, hogy a bűn büntetését, az igazságság diadalmaskodását mindig csak a másik ember életében szeretnénk látni. Magunkkal szemben elnézők vagyunk, magunknak hamar megbocsátunk.

Ez a zsoltár pont olyanannak mutatja Istent, mint amilyenek Jézus mutatja. Szerető apa. Mert a szülő az egyetlen, aki nem gyermekének a cselekedetei alapján viszonyul hozzá, hanem a szeretet alapján. A szülő mindent azért tesz, mert szereti a gyermeket, és gyermeke minden cselekedetére úgy tekint, mint aki keresi a leginkább szeretett személyben a jót, az igazat, a kedveset, a reményt keltőt.

A szülő minden pillanatban a gyermeke javát akarja, ezért nézi olyan figyelmesen az életét. A szülő nem szereti, nagyon nem szereti látni gyermekében a rosszat, mert tudja, hogy az nem lesz neki jó: amiatt a rossz miatt sokat szenvedhet: nemcsak ő maga, hanem mások is. Nagyon nem szereti, ha gyermeke hazudik, mert bizalmatlanságot érez a gyermek részéről, holott ő a maximális bizalmat adja neki. Nagyon nem szereti, ha nem teszi a dolgát, nem végzi a feladatát, mert a gyermekét hasznos

emberként szeretné látni, aki érti az élet célját, és tudja, hogy miért van itt.

Viszont a szülő nagyon szereti látni, ha terve megvalósul a gyermekében. Nagyon szereti, ha a gyerek valami rossz után bocsánatot kér. Nem a megalázódás miatt, hanem azért, mert látja, hogy van esély újat kezdeni. Nagyon szereti, ha a gyermeke köszönetet is tud mondani, mert akkor derül ki igazán, hogy milyen szoros kapcsolatban vannak, és hogy a gyerek tisztában van azzal, hogy a szülője érte dolgozik. És nagyon szereti, ha gyermeke hitre jut, mert tudja, hogy ő nem lesz mindig mellette, de a gyermeke „sziklára épített házáat” nem fogja megingatni a korszellem szele, vagy a testi-lelki megpróbáltatások árja.

Isten pontosan úgy néz ránk, mint a gyermekeire, ezért nézhetünk mi is őrre úgy, mint apánkra. Amikor Jézus imádkozni tanít, és elmondja a *Miatyánkot*, sokan megdöbbenek, mások megbotránkoztak. Istent senki sem merete volna azelőtt apának, mennyei apának szólítani.

És Isten, mert apa, nem úgy igazságos, mint a karma. Az emberi logika szerint a gonosznak veszni kell, a bűn büntetés terem. Isten azonban felhozta napját jókra és gonoszokra, eső ad igazaknak és hamisaknak. Nemcsak az igazaknak, a hamisaknak is! A búza közé konkoly kerül. Az emberi logika előáll a megoldással: kigyomláljuk! Isten azonban így szól: Hagyjátok, hadd nőjenek együtt! Majd az aratáskor megtörténik az igazságtéves. A tékozló fiú messzire ment az apjától. „Szabad vagyok,

A VASÁRNAP IGÉJE

azt csinállok, amit akarok.” Amikor mégis hazament, az „igazságos” nagyobbik fiú megfogalmazza az emberi logika szerinti ítéletet. Az apa azonban nem e szerint a logika szerint gondolkodik: eléje fut, megöleli, megcsókolja, aztán lakomával ünnepli fia visszatérését.

Ez a mi szerencsénk: hogy nem egy karmaigazság szerint gondolkodó és ítélő Istenünk van, hanem szerető apánk-atyánk, akinek egy célja van: hogy megmenten, hogy újra az ő terve szerint éljünk, hogy kirajzolódjon rajtunk Isten képmása, ahogyan ő eredetileg megtervezte, megálmodta az embert.

És hogy a tervét értünk megvalósítsa, elküldte Jézust. Innentől kezdve már végképpen nem emberi logika szerint történnek a dolgok. Koszos istállóba érzékel a terv megvalósítója. Rongyos tanítványokkal veszi körül magát. Koldusszegényen járja az országot. Azt tanítja, hogy a lelki szegények, az éhezők, a sírók, az üldözöttek a boldogok. A bűnösöket nem veti meg, hanem együtt eszik velük, viszont a látványos kegyesség bajnokait, a farizeusokat keményen elítéli. Bevonulva Jeruzsálembe nem ragadja magához a hatalmat, és nem ül trónra, hanem indul a keresztre.

Mi vétkezünk, de ő keresztvedett – van ebben valami emberi logika szerinti? Van ebben valami igazságosság?

Mégis, amikor Jézus meghalt, nemcsak a kárpit szakadt ketté, hanem leomlott a fal is Isten és ember között, az üdvösség ajtaja pedig kinyílt. A mennyei Atya kitárt karral áll a kapuban: ünnepelni szeretné hazatérő fiát.

■ MEKIS ÁDÁM

Pásztorok pásztora, avagy a jó pásztor bojtára

A püspök szolgálatba állításának liturgiája

A püspökiktatás liturgiáját az aktuális egyházi élet kihívásai formálták. Tíz éven belül négy ilyen alkalomra került sor.

Amikor *Gáncs Pétert* megválasztották a Déli Egyházkerület püspökévé, a liturgiai bizottság megkapta a feladatot, hogy készítse el a püspökszentelési ünnepi istentisztelet rendjét. Az emlékezetes alkalom – évtizedek után először vidéken – Békéscsabán, a Nagytemplomban zajlott. Ez az elmúlt évtizedeknek a legtöbb embert megmozgató evangelikus templomi eseménye sokak számára nagyon nagy élményt jelentett. A liturgia gazdagsága, az ígértetés tartalma, az úrvacsorázók sokasága megújult ünnepkultúráról tanúskodott.

Fabiny Tamás beiktatásakor a már meglévő és kipróbált liturgiát igazította és finomította az alkalomhoz a bizottság. A hely (Miskolc) nem tette lehetővé az úrvacsorát, de így is igen gazdag liturgiában lehetett részük a jelenlevőknek. A rendet harmadszor *Lackner Pál* tábori püspök szolgálatba állásakor próbáltuk ki és csiszoltuk tovább.

A folyamat a legutóbbi alkalomnál megszakadt, hiszen *Szemerei János* iktatásán visszatértek a *Pröhle-agenda* kettő híján ötven évvel ezelőtti rendjéhez. (Bár az, hogy valóban a *Pröhle-agenda* szerinti valósult-e meg, megérne egy beszélgetést...)

A püspök szolgálatba állítása az egyház különleges ünnepe. Ezen a helyen nem térünk ki arra, hogy milyen

– igencsak eltérő – teológiai megközelítések léteznek a püspöki szolgálattal és annak megkezdésével kapcsolatban. Kis egyházunkban is nagy különbségek vannak e téren.

A *Liturgikus könyv* e szertartása kompromisszumok meghozatalával született, s a rend létrejötté – mint az élet maga megmutatta – nem jelenti a vita lezárását. Ahogy azonban az etika világában a szituációs etika nem mondható ideális (és végképp nem keresztény) megoldásnak, úgy a liturgia világában is sok szempontból nehezen védhető a szituációs liturgia, amelyet hangulatok, izlések, aktuális igények formálnak. Ez ugyanis a liturgia lényegével (liturgia Dei – liturgia ecclesiae) ellenkezik. Talán egyszer majd a magyar lutherániában is eljutunk oda, hogy nem érzelmek, nem indulatok, hanem a komoly teológiai munka hoz liturgiai, tanításbeli stabilitást.

Térjünk vissza a *Liturgikus könyv* második kötetében megtalálható egyik lehetséges – püspökiktatási vagy püspökszentelési vagy püspökszolgálatbaállítás – renchez.

Az ünnepélyes bevonulás nem öncélú pompa, hanem tudatos hitvallás: elől viszik a bevonulási keresztet két gyertyával. E dupla Krisztus-szimbólum mély tartalmát nem kell kifejtenuünk, olvasóink jól értik. A kereszt mögött mennek azok, akik az egyháznak a püspököt választó népet képviselik: az adott egyházkerü-

RÉGI-ÚJ LITURGIKUS SAROK

let tisztviselői. Őket követik a püspök pásztori szolgálata alá tartozó lelkészek (elől a legfiatalabbak, hátrébb az idősebbek), majd az esperesi kar, az országos tisztviselők, utánuk pedig a vendég püspökök. A sor végén az iktatandó püspök, a fungensek, a legvégén az iktató püspökök. Ez a bevonulás is gazdag értelmű jelképpé válhat több vonatkozásban is.

Az istentiszteletet kezdő szertartásban aktív szerepe van a leköszönő (nyugdíjba vonuló) püspöknek, aki a zsolnárt mondja, de megszólal – a helyzetéhez méltó szavakkal – az iktatandó püspök is: ő könyörög a *Kyriében* az Úr irgalmáért. Az iktató püspök (elnök-püspök) segítői is püspökök az oltár előtti szolgálatban. A gyülekezet a leggazdagabb rend szerint éneklő liturgia énekeit.

Az elnök-püspök ígértetése után az egyház kormányzásáról szóló igazságok csendülnek fel. „Nem magunkat prédikáljuk” – hangzik az első epistola első mondata. (Lásd: 2Kor 4,5–7) Majd *Péter leveléből* olvassuk a második lektiót: „Legeltessétek az Isten közzöttek levő nyáját; ne kényszerből, hanem önként, ne nyereszkedés-

ből, hanem készségesen; ne is úgy, mint akik uralkodnak a rájuk bízottakon, hanem mint akik példaképei a nyájnak.” (Lásd: 1Pt 5,1–4)

Két evangéliumi szakasz követi a levélbeli igéket. A *Máté evangéliumából* való történetnek a „szíve közepe” ez a mondat: „...aki közöttetek első akar lenni, az legyen mindenkinek szolgálója.” (Lásd: Mt 20,25–28) A második evangéliumi olvasmány a lábmosás története, benne a püspöki szolgálatot is meghatározó mondat: „...példát adtam nektek, hogy amint én tettem veletek, ti is úgy tegyetek.” (Lásd: Jn 13,12–17)

A lektiók után kérdések hangzanak el a püspök felé. A válaszok a szolgálatra való elkötelezettségéről tanúskodnak. De kérdést intéz a liturgus a püspököt megválasztók felé is: „Elfogadjátok-e testvérünk szolgálata mint az egyházkerület püspökének szolgálatát, készek vagytok-e vele az egyház építésén fáradozni és érte imádkozni? Úgy mondjátok: Igen, Isten segítségével!” S a válasz így hangzik: „Igen, Isten segítségével!” Elfogadni, építeni, imádkozni: ez az egyház napi penzuma püspökével kapcsolatban is!

Ezután az új püspök – annak bizonyosságául, hogy az apostoli hit közösségében őrzi egyházunk tiszta tanítását – fennhangon megvallja hitét a *Niceai hitvallás* szavaival. Következő számunkban innen, a püspök eskütől folytatjuk.

■ DR. HAFENSCHER KÁROLY (1F.)

Reformációi megemlékezések

Pápan

► Folytatás az 1. oldalról

A liturgiában részt vett többek között *Steinbach József*, a Dunántúli Református Egyházkerület püspöke, *dr. Bóna Zoltán*, a MEÖT főtitkára, *Csernák István*, a Magyarországi Metodista Egyház szuperin-

resése. De eközben azokhoz az emberekhez fordult, akik lelkileg vergődtek adósságcspadában – fogalmazott az evangélikus püspök, majd Jézusnak a gonosz szolgálóról szóló példázata (Mt 18,23–35) alapján hangsúlyozta: a lelki adósságcspadából az egyetlen kiutat

A SZERZŐ FELVÉTELE

tendense, *dr. Márkus Mihály* református tiszteletbeli püspök és *Háló Gyula* baptista lelkipásztor. Az istentisztelet zenei szolgálatát a Pápai Református Teológiai Akadémia énekkara, a helyi Séllyei István énekkar, a Tatai Református Rézfúvóegyüttes, valamint *Kuzsner Péter* orgonaművész vezette.

Kol 2,14–15 alapján tartott igehirdetésében Szemerei János arról beszélt, hogy van megoldás az adósságcspadában vergődők számára. „Maga a reformáció is egy adósságcspadából indult el, pénzügyileg a középkori katolikus egyház hatalmas tartozása húzódott meg mögötte. A búcsúcédula volt az egyház kiütke-

Isten nagyvonalú szeretete jelenti, amellyel elengedi minden tartozásunkat. Jézus a saját életével fizetett, hogy az adósságot elrendezze. Isten szeretete ugyanakkor egy másfajta értelemben adóssá tesz – folytatta Szemerei János. „Az Isten szeretetét megtapasztaló emberből belülről kellene fakadnia a nagyvonalúságnak.”

Az istentisztelet közös úrvacsorával zárult. Ezután a résztvevők átvonultak a reformációi emlékműhöz, ahol a MEÖT, az egyházkerületek, a pápai evangélikus és a református egyházközösség, valamint a városi önkormányzat képviselői helyezték el koszorúikat.

■ ADÁMI MÁRIA

Budapesten

► Folytatás az 1. oldalról

Ünnepi beszédet *dr. Huszár Pál*, a Magyarországi Református Egyház Zsinatának világi elnöke, főgonnok mondott, az áhítatban pedig protestáns lelkészek vettek részt. Az alkalom üde színteljesként *Luther* életét feldolgozó pantomimot adott elő a dunántúli baptista mobil evangélikizációs csoport. A fiatalok játékát narrátorként vezető-

jük, *Varga Attila* „hangosította meg”.

A fúvószenével kísért ünnepi alkalom végén a jelenlévők virágokat helyezhettek el a reformációi emlékművön, majd az ünneplő gyülekezet átsétált a szomszédos fasori evangélikus templomba, ahol a közös protestáns istentiszteleten *Somogyi Péter* református lelkipásztor szolgált igehirdetéssel.

■ B. Zs.

454 perces ima a líceumban

Több helyen többféleképpen emlékeznek meg a reformáció hónapjában a megújulás szükségességéről. A soproni líceum fennállásának négyszázötvenedik évfordulóján, 2007-ben már egyszer tartottak az iskola éveivel számával megegyező percnyi hosszúságú imaalkalmat; idén október 27-én újra lehetőség nyílt erre.

Az aktualitást az adta, hogy az intézmény ebben a tanévben ünnepli egyházi fenntartásba való visszakerülésének huszadik évfordulóját, és a szervezők arra gondoltak, hogy az igazi hálaadás egy olyan alkalom szervezése lehet, ahol nem is kifejezetten az iskola van a középpontban, hanem Jézus, aki egyéni és közösségi létünket is meghatározza.

A hét és fél órás imában arra fókuszáltak, hogy Jézustól hogyan tanulhatnak imádkoz-

ésének választott *Halld meg, Uram, hangomat!* refrénné ének is (*Új ének* 53.).

Akik a soproni evangélikus templomban tartott összközpontú reformációi istentisztelet után visszamentek az intézménybe, azok a hangulatosan berendezett díszteremben meditatív irodalmat, mécseseket, különböző méretű és formájú keresztek, Jézus-ábrázolásokat találtak az asztalokon, illetve párnákat egy szőnyegen, valamint imairási lehetőség várta őket. A lelkészek, teológusok, pedagógusok különböző liturgia szerint vezették az alkalmakat, így sor került diamentációra, orgonajáték alatti elcsendesedésre, Taizé-alkalomra, illetve német és angol nyelvű imádkozásra is.

A szervezők Istennek köszönik meg a megújulás esélyét. Ő hozzon folyamatos

ni. Minden félórát más újszövetségi mondat határozott meg, más zsoltár hangzott el, és többször felcsendült a nap

változást és ébredést a líceumban és összes iskolánkban!

■ MESTERHÁZY BALÁZS
iskolalelkész

Ösztöndíjazottak

Második alkalommal osztották ki a Magyarországi Evangélikus Egyház *Sztechlo Gábor-ösztöndíját* egyházi középiskolában

tanuló, tehetséges, de szociálisan rászoruló evangélikus diákok számára. A gyermekmentő evangélikus lelkész nevével viselő ösztöndíj odaítélését

igazoló dokumentumot október 28-án vehette át – az ország minden tájáról összesereglett – összesen ötvenöt diák.

A Deák Téri Evangélikus Gimnázium dísztermében tartott ünnepségen *Bencze András* esperes, az ösztöndíjbizottság elnöke köszöntötte az egybegyűlteket, majd *Fabiny Tamás* püspök tartott áhítatot 2Kor 4,8–9 alapján. Megszólitotta a díjazottakat *Pröhle Gergely* országos felügyelő is.

Az ünnepségen *Sarkadi Krisztina* Reményik Sándor-verset szavalt, a győri Péterfy Sándor Evangélikus Oktatási Központ fiúköre pedig katonadalból nyújtott át válogatást.

■ BODA ZSUZSA felvétele

Háromszoros örömműnnp

Gyülekezeti jubileum és új épületszárny Szombathelyen

► A Biblia vasárnapján, október 30-án százötvenedik születésnapját ünnepelte a szombathelyi evangélikus gyülekezet. Ez alkalomból került sor a Reményik Sándor Evangélikus Általános Iskola új szárnyának megáldására is. Az úrvacsorás istentiszteleten *Szemerei János*, a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület püspöke hirdette Isten ígét. A liturgiában *Rostáné Piri Magda* esperes és *Gregeresen-Labossa György* helyi parókus lelkész mellett *Hasza Mónika* másodlelkész és *Papp Judit* beosztott lelkész, községi iskolalelkész is részt vett.

A tartalmas alkalmon énekkel és zenével szolgált a Lajoskórmárami Fúvószenekar, a gyülekezet liturgikus kórusa, va-

mondott – többek között – *Szabó György* egyházkerületi felügyelő, *Harangozó Bertalan* kormány megbízott, *Marton*

lamint a Ten Sing Savariae énekkar.

Szemerei János Isten ajándékairól beszélt 2Tim 3,14–17 alapján tartott igehirdetésében. Az első kincs, amelyért ma hálát adunk, a Biblia – mondta. Az evangélikus oltárok szerte a világon látható nyitott Szentírás kifejezi a csodát, amelyet a reformáció újra megálalt: hogy az írott ígét keresztül Isten szól. Ehhez az iránytűhöz kell újra és újra igazodnunk.

A püspök másodikként a szombathelyi gyülekezet megalkulását emelte ki, harmadsorban pedig az új iskolai szárny megépültét. „Templom és iskola: az a két fontos intézmény, ahol továbbadhatjuk az örömhírt” – hangsúlyozta. Ma Isten ajándékaiért

Zsolt alpolgármester, valamint *Sztróky Attila* egyházmegyei felügyelő.

A Magyarországi Evangélikus Egyház a gyermekmentő evangélikus lelkész, *Sztechlo Gábor* (1909–1974) születésnapját, szeptember 25-ét a diakónia napjává nyilvánította. Ez alkalomból idén már második ízben jutalmazták díjjal a Deák téri evangélikus templomban az év diakóniai munkatársait, szponzorait és önkénteseit. A Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület által *Az Év Szponzora Díjra* jelölt *dr. Ernst Dietrich Wachsmuth* svájci nyugalmazott professzor, a johannita lovagrend tagja akkor nem tudott jelen lenni az ünnepségen, ezért ő a múlt vasárnapi soproni alkalmon vette át az elismerést.

adunk hálát: megtartó irtalmáért a múltban és azért, hogy lehetőségeket nyit a mában.

Az ünnepi közgyűlésen *Gregeresen-Labossa György* beszámolója után köszöntött

Az ünneplők ezután átvonultak az iskolához, ahol az új szárny megáldását követően az elkészült termeket, könyvtárat, étkezőt és melegítőkonyhát is megtekinthették.

■ – ADÁMI –

Az ősök ajándéka

► Felújított templomáért adott hálát október 29-én, szombaton délután a balfi gyülekezet. Az igehirdető *Szemerei János*, a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület püspöke volt. A liturgiában *Gabnai Sándor* esperes, valamint *Hegedűs Attila* és *Volker Menke* lelkészek működtek közre.

Az emlékezés nagyon fontos – emelte ki *Zsolt* 103,1–5 alapján tartott prédikációjában a püspök. Maga a templom is arra hív, hogy emlékez-

fel” – fogalmazott Szemerei János.

Az úrvacsorás istentiszteletet követő közgyűlésen *Kassai Róbert* felügyelő beszámolt a gyülekezet viszontagságos történetéről és a felújítás folyamatáról. Amint elmondta, a közösség nehéz időköt élt át, amikor 1946-ban tagjainak kilencvenöt százalékát – német származásuk miatt – kitelepítették. Az itt maradottak azonban megőrizték hitüket. Az ünnepi alkalomból köszöntések hangzottak el többek között *Hegedűs Attila* soproni lelkész, valamint *Németh Antal* római katolikus plébános részéről.

FOTÓ: ADÁMI MÁRIA

zünk. Beszél azokról, akik felépítették, akik hitükben erősek voltak, és jövőt terveztek. „A templomon keresztül arra nézünk, akikben ők hittek, akitől erőt kaptak. Hitüket figyelve a szerető Istent fedezhetjük

A templom felújítása, az eredeti padlóburkolat visszaállításával, kárpótlási pénzből valósulhatott meg. Ily módon a mostani ünnep is az ősök ajándékának köszönhető.

■ A. M.

Új püspök a bajor egyház élén

A Bajor Evangélikus Egyház zsinata által még április elején megválasztott új vezető püspök, *Heinrich Bedford-Strohm* ünnepélyes beiktatására október 30-án került sor a nürnbergi St. Lorenz-templomban. Az ötvenegyes teológiai professzor megbízatása tizenkét évre szól.

Az új vezető ökumenikus nyitottságát mutatja, hogy iktatása előestéjén a neundorfer misszió épületében külön fogadást adott a bajor egyház huszonkét külföldi partneregyházból az ünnepre érkezett közel száz vendég tiszteletére. A közép-európai régió nevében *Gáncs Péter*, a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspöke az iktatás napjának *Útmutató-beli* igéjével köszöntötte új

püspök kollégáját: „*Íme, én angyalt küldök előtted, hogy megőrizzen az úton, és bevigyen arra a helyre, amelyet kijelöltem.*” (2Móz 23,20)

▶ *EvÉlet-infó*

Metropolitaként látogatott hazánkba az egykori ösztöndíjas

Ambrosius metropolita, a Finn Ortodox Egyház vezetője – nyolc paptárs kíséretében – október 25-én *Gáncs Péternek*, a Magyarországi Evangéli-

terrel. *Ambrosius* metropolita ma is jól beszél magyarul, és rendszeres olvasója egyházunk honlapjának, valamint az *Evangélikus Életnek*.

FOTÓ: WISZKIDENSKY ANDRÁS

kus Egyház elnök-püspökének hivatalában tett látogatást.

A két egyházvezető már több mint négy évtizede személyesen ismeri egymást, hiszen finn testvérünk 1969–70-ben a budapesti Evangélikus Teológiai Akadémián tanult ösztöndíjasként, egy időben *Gáncs Pé-*

A találkozáson – *Joób Máté* evangélikus lelkész tolmácsolásával – az egyházi előljárók áttekintették az evangélikus és az ortodox egyház jelenlegi kapcsolatát, valamint felmérték a jövőbeli párbeszéd és együttműködés lehetőségeit.

■ W. A.

Harang a nyugdíjasházban

▶ **Haranglábbal és haranggal gyarapodott a Soproni Evangélikus Nyugdíjsház. Az október 29-i hálaadó istentisztelet liturgiáját *Mihácsi Lajos* otthonigazgató lelkész mellett *Hegedűs Attila* és *Volker Menke* lelkészek végezték. Igehirdetéssel *Szemeréi János*, a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület püspöke szolgált.**

„*Ma, ha az ő hangját halljátok, ne keményítsétek meg a szíveteket!*” (Zsid 4,7) – hangzott a prédikáció alapigéje. A harang olyan eszköz, amely hangjával üzenetet közvetít, Isten

hívását adja tovább – mondta a püspök. A harangszó azonban döntési helyzetbe is hoz minket. Amikor Isten hívása megérkezik, arra választ kell adni.

„Az elkészült harang legyen Isten áldott eszköze, amely hívogat, ébren tart, és figyelmeztet a végső számadásra” – hangzott el *Mihácsi Lajos* köszöntőjében az istentiszteletet követően.

A nyugdíjsház udvarán felépült új harangláb *Vajda Géza* építész-mérnök tervei alapján készült. Az ötvenhat kilogrammos harang *Gombos Miklós* harangöntő alkotása. A költségeket az otthon egyik lakójának céladományából fedezte az intézmény.

■ –1 –A

FOTÓ: ADÁMI MÁRIA

Pátkai Ervin nevét viseli a békéscsabai gimnázium tehetségpontja

▶ **A békéscsabai evangélikus Nagytemplom a múlt szerdán zsűfó-lásig megtelt fiatalokkal. A nagyok lent, az apróbbak fönt a karzaton, a legtöbbször csak a feje búbja látszott. A Békéscsabai Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola, Kollégium és Alapfokú Művészetoktatási Intézményen belül ugyanis az idei tanévben létrehozták a Pátkai Ervin tehetségpontot, ennek névadó ünnepségére került sor október 26-án. Az ünnepi istentiszteleten az 1985-ben elhunyt világhírű művész testvére, Pátkai Róbert, az Egyesült Angol Nyelvű Evangélikus Egyház nyugalmazott püspöke hirdette Isten igéjét. Mt 25,31–46 fájó-szép példázata jól illett az ünnepi délelőttöz.**

– Családilag kötődöm a gimnáziumhoz – mondta a Londonban élő nyugalmazott püspök. – Édesapám után Ervin öcsémmel együtt tanulói voltunk ennek a kiváló oktatást nyújtó tanintézetnek. Hálával gondolok vissza emberséges és nagy tudású tanárainkra. Színvonal, szeretet, humor, törődés, jövőnk iránti felelősség jellemezte az iskolát.

Az újonnan alakult tehetségpont a művészeti szakközépiskolába jár, valamint az alapfokú művészetoktatásban részesülő tanulók képességeinek és tehetségének kibontakoztatását, gondozását vállalja, emellett tanácsadói és hálózatépítő tevékenységet is ellát. A célok között szerepel a diákok továbbtanulásának segítése, a

pályaorientáció erősítése, valamint szorosabb kapcsolatok kiépítése a felsőoktatás szereplőivel.

A békéscsabai evangélikus gimnázium oktató-nevelő munkája százötvenöt évre tekint vissza, s ez idő alatt számos művész – például *Schéner Mihály* festőművész, *Sík Ferenc* rendező, *Gyóni Géza* költő, *Dér Endre* író, *Dévényi János* ötvösművész, *Balázs Samu* színész – került ki az alma materből.

A párizsi Magyar Műhely alapító tagja, Pátkai Ervin szobrász is a békésc-

FOTÓ: MUNKÁCSY H

Pátkai Róbert a testvére emlékére nyílt kiállítás megnyitóján

csabai oktatási intézmény diákja volt. Szellemiségét a nevével viselő tehetségponttal is igyekszik ápolni és megőrizni a gimnázium. Az ünnepségen *Prisztavok Tibor* szobrászművész méltatta Pátkai Ervin munkásságát.

A művész 1937-ben született, az Iparművészeti Főiskolán *Borsos Miklós* és *Medgyessy Ferenc* tanítványa volt. Az 1956-os forradalom leverése után Párizsban fejezte be tanulmányait. 1961-ben a II. Párizsi Biennálén nagydíjat nyert, 66-ban a fiatal szobrászok díját érdemelte ki. 1967-ben már díszkutat tervezhetett a grenob-

Távlatot kapott élet

Beszélgetés Pátkai Róbert nyugalmazott evangélikus püspökkel

Pontosan érkezik a nemzetközi expressz a Keleti pályaudvarra. Elsőként száll le, két hatalmas táskával, így meggyünk az emberáradatban. Az étteremben csend van, csak egy arab férfi próbálja összerakni kergetőző gyermekeit.

Békéscsabán szerettem volna beszélgetni *Pátkai Róberttel*, az Egyesült Angol Nyelvű Evangélikus Egyház nyugalmazott püspökével, emlékezve a tragikus sorsú, jeles szobrászra, *Pátkai Ervinre*, de az egész napos bensőséges ünnepségen erre nem maradt idő. Most próbáljuk pótolni, sietve, mert a nyugalmazott püspöknek minden órája be van osztva, mindenütt szeretettel várják osztálytársak, barátok, ismerősök.

Elsőként az előző nap délelőttjéről kérdeztem: milyen érzés volt az ódon szépségű Nagytemplomban beszélni nyolcszáz diák előtt?

– Az, hogy Magyarországra jöttem, Békéscsabára, az evangélikus gimnáziumba, hogy részt vegyek az öcsémről, Ervinről elnevezett tehetségpont névadó ünnepségén, furcsa érzés volt. Ebbe az iskolába járt az édesapám is, és a testvéremmel együtt mindketten itt érettségiztünk. A múltba visszalépni rendkívül érdekes érzés. Nagy belső öröm melegeztet át a templomban, ahogy láttam a sok száz fiatal tanárok és neves vendégekkel együtt. Tudtam, hogy Ervin öcsémről lesz szó, de egy igehirdetés nem személyhez szóló, hanem mindenkihez, ezért

választottam ezt a témát: „Távlatot kapott élet”.

Amikor az örök életről van szó, nem szabad elvonatkoztatni a mindennapi élettől. Csak akkor van értelme erről beszélni, ha egyúttal a mindennapi életet is értjük rajta. Odaát majd jó lesz, az odaát vonzásában a mindennapokat kell komolyan venni, mert nem mindegy, hogyan alakul az életünk itt a földön. A kereszténység nem sápadt, belső energia nélküli közösség, hanem erő.

– *Milyen volt az ifjúságuk?*

– Testvérem 1955-ben érettségizett, de az én „lelkési priusom” miatt nem vették föl az egyetemre. Nyáron elhívtam Albertirsára, ahol segédlelkészként szolgáltam. Azt ajánlottam neki, hogy menjen el munkásnak, és később mint munkás kerüljön be az egyetemre. Így is tett. Hajnali négy órakor kelt, bejárt Budapestre a vasúthoz. Aztán beiratkozott egy ottani szobrászkörbe, egy amatőr társaságba. Egy alkalommal hazajött egy darab agyaggal, és megmintázta a fejemet. Elment *Medgyessy Ferenc*hez, a nagy szobrászhoz, bejárt hozzá, dolgozott nála; ő ajánlotta be az öcsém a képzőművészeti gimnáziumba. Oda járt három hónapot, aztán az Iparművészeti Főiskolára jelentkezett, mert oda hetven diákot vettek föl...

– *Ez már az 1956-os forradalom ideje.*

– Alig tanult valamit, kitört a forradalom. Egy diákcsoporttal kint volt Ausztriában gyógyszerért. Ké-

le-i téli olimpiára. 1973-ban a francia Művészeti és Irodalmi Rend tiszteletre szíjjal tüntették ki. A hetvenes években a francia kormány felkérésére nagyszabású városépítészeti munkákban vett részt. 1971-ben a Marne le Valée-i munkacsoport mindenese lett. Pályafutását a házában történt tragikus gázrobbanás zárta le kegyetlenül; negyvennyolc évet élt.

***

Az ünnepi alkalmon tartott előadásában *Bajor Péter*, a Nemzeti Tehetségpont igazgatója kiemelte, hogy az Istentől kapott adottságokra vigyázni kell. Az ünnepség keretében *Kollarovszki Zoltán*, a békéscsabai intézmény igazgatója mondott köszönet mindazoknak, akik segítettek az ünnepnap megszervezését és lebonyolítását.

Ebéd után a vendégek a művészeti szakközépiskolát tekintették meg, ahol grafikai, festészeti, textilműves- és fotográfusoktatás folyik. A falra kitétt legjobb munkákból, albumokból jól látszott: tehetséges fiatalok tanulnak az iskolában.

A Szent István Egyetem pedagógusainak előadása méltó befejezése volt a tartalmas napnak. *Lestyán Erzsébet* a tehetségfejlesztés gondjairól és felelősségéről beszélt. *Nagy Edina* arra hívta föl a figyelmet, hogy fontos a tehetség korai felismerése, az azonosítás, a gondozás és a fejlesztés.

Késő délután a Munkácsy Mihály Múzeumban *Tehetségigéret* címmel kiállítás nyílt Pátkai Ervin tiszteletére az iskola tanulóinak munkáiból. A tárlatot *Bakay Péter* evangélikus lelkész nyitotta meg.

■ – FENYVESI –

sőbb, a harcok alatt a Moszkva tériek között volt, aztán Békéscsabára ment, beállt katonának, ott fogták el az oroszok. Majd elengedték a többiekkel együtt, olyan sokan voltak...

Amikor kikerültem Angliába, elmentem *George Bell* chichesteri anglikán püspökhöz, *Ordass Lajos* megbecsült lelki barátjához, akinek általános tájékoztatást adtam a hazai politikai és egyházi életről.

Bécsben volt egy nagyszerű evangélikus lelkész, *Szépfa István*, aki Ervinnek Rockefeller-ösztöndíjat szerzett, így került ki Párizsba, és onnantól maga intézte az életét. Kitelejesedett a tehetség, komoly munkákat kapott, nevet szerzett magának. Amikor híres ember lett, feleségem, *Zsóka* azt tanácsolta, úgy mutakozzam be: én vagyok Pátkai Ervin bátyja, akkor engem is elismernek.

– *Am Magyarországon kevesen ismerik a nevet...*

– Pátkai Ervin az erőteljes, a lenyűgöző méretű, de ugyanakkor a könnyed formák mestere volt. „Szobrai mint megannyi ősi, természet formálta, de mégis modern vonalú katedrális – írta *Czigány Lóránt* Angliában élt irodalomtörténész –, merészen törek a magasba tereken, egyetemek előtt, hegyek ölében.” Élete vége felé itthon is kiállított, régi vágya teljesült, amikor szülőföldjén is megismerték alkotásait. Hiszem, hogy a békéscsabai ünnepség új folyamatot indít el, s megérdemelten újból ráirányítja a figyelmet.

■ FENYVESI FÉLIX LAJOS

Kövek a Tiszán túlról, hit helyben

225 éves a nyíregyházi Nagytemplom

► Gyülekezeti nappal, ünnepi istentisztelettel, zenés áhítattal ünnepelt az Északi Egyházkerület legnagyobb gyülekezete a múlt hét végén, kapcsolódva a reformáció emléknapihoz is. 1786. október 22-én, vagyis kétszázhuszonöt évvel ezelőtt szentelték fel a nyíregyházi evangélikus Nagytemplomot. Tűz és nélkül állíthatjuk, történelmi esemény volt ez a város életében, ugyanis nem királyi vagy más kegyúri ajándékként emeltek itt házat Isten dicsőségére, hanem a három évtizeddel korábban ide települt, evangélikus vallásukhoz ragaszkodó tírjákok állhatatos küzdelmének volt ez az eredménye.

A templomépítő evangélikusok mint tót ajkú telepesek érkeztek Békés megyéből 1753-ban gróf Károlyi Ferenc helyi földbirtokos hívó szavára. A török után elnéptelenedett nyírsé-

történetének avatott ismerője. – Új lelkészük, *Schmál Sámuel* azonban képes volt lelkesíteni, megértetni, hogy nem a reális lehetőségekkel kell számot vetni, hanem azzal az Isten-

dig fehér falú templombelső pedig 1910-ben lett olyan, amilyenek ma is láthatjuk.

A gyülekezeti nap résztvevői szombaton a Nagytemplom – a város első műemléke – történetébe is betekintést nyertek, de hamarosan még inkább elmélyülhetnek benne az érdeklődők, ha a jubileum alkalmából *Kövekbe épített hitvallás* címmel szerkesztett – magyar, szlovák, angol és német nyelvű – kötet megjelenik (erről a szerkesztője, *Sallai Gábor* másodfelügyelő tartott előadást).

Bemutakoztak ünnepi műsorukkal a gyülekezet fenntartásában működő oktatási intézmények, a Transcius-énekekről, a gyülekezet életében betöltött szerepükről pedig *Ferenczi Ilona*, az MTA Zenetudományi Intézet munkatársa, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem docense beszélt.

A szombati nap programja az evangélikus általános iskola dísztermében zárult. *Sándor Frigyes* borsod-hevesi esperes záróáhitata előtt az egybegyűltek a városhoz kötődő evangélikus lelkészeknek és a gyülekezet előjá-

róinak egyperces üzeneteit hallgathatták meg.

A vasárnap délelőtti ünnepi istentiszteleten – amelyet a Magyar Televízió is közvetített – *Fabiny Tamás*, az Északi Egyházkerület püspöke szolgált igehirdetéssel.

Kapcsolódva a gyülekezeti naphoz, a Magyarországi Evangélikus Egyház Diakóniai Szolgálatja ingyenes étel-osztást hirdetett az ünnepi istentiszteletet követően a Búza téri piac parkolójában.

Az akció lebonyolítását segítette Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata és a Szarvas-Ótemplomi Szeretetszolgálat. A nyolcszáz adag babgulyás szétosztásában segítséget nyújtott *Kósa Tímea* alpolgármester és *Fabiny Tamás* püspök mellett *Benczúr László* egyházkerületi felügyelő, *Sztankó Gyöngyi* esperes, a szarvas-ótemplomi gyülekezetből *Lázár Zsolt* igazgató lelkész és *Klenk József* felügyelő.

A helyszínen gulyásgulyában megfőzött ételt a nyíregyházi rászorulóknak fogyasztották el jóízűen – hajléktalanok, idősek, tanyákon lakók és más nehéz élethelyzetben élők.

Az ünnepségsorozat vasárnap este ünnepi zenés áhítattal zárult: Nyíregyháza polgármesterének, *Kovács Ferencnek* az ünnepi köszöntője után *Kovács László Attila Kökanta* című művét mutatta be – *Fenyvesi Zsolt* közreműködésével, a szerző vezényletével – az evangélikus énekkar, a Harmónia énekkar és a Szabolcsi Filharmonikusok együttese.

■ – VESI –

Hetvennégy és kétszáz

Tolnanémedi ünnepség

► Templomuk különleges születésnapját ünnepelték október 30-án a tolnanémedi evangélikusok. Az eredetileg kétszáz éve épített lelki hajlék a mostani formájában valójában „csak” hetvennégy éves. A gyülekezet mégis a mögöttük álló több mint két évszázados múltért adott hálát reformáció előnapján. Az ünnepi istentiszteleten *Szabó Vilmos Béla*, a Tolna-Baranyai Egyházmegye esperese hirdette Isten igéjét.

Egy jegyzőkönyvi bejegyzés szerint már 1786-ban létezett a helybeli lutheránusok gyülekezete. A török kiűzése és a kuruc-labanc háborúk után az elnéptelenedett, akkor még mocsaras vidékre Győr környékéről költöztek evangélikus, telepes család-

zatok árán megépült új templomot – a megmaradt régi toronnyal együtt – 1937. április 11-én szentelte fel *Kapi Béla* püspök. Az épületet 2006-ban újították fel.

A múlt vasárnap tartott ünnepi istentisztelet liturgiáját *Óvári Péter*, a gyülekezet lelkésze végezte. *Szabó Vilmos Béla* esperes igehirdetésének alapjául 1Pt 2,1–10-et választotta, néhány verssel kiegészítve az apostoli levélnek azt az igéjét (2,5), amely a templom falán elhelyezett, az épület különleges történetére emlékeztető márványtáblán olvasható. Prédikációjában az esperes felhívta a figyelmet arra az esélyre és lehetőségre, amelyet Istentől kaptunk életünkkel, egyszersmind kérdéssel fordult az egybegyűltekhez: vajon ők élő kövekként beépültek-e a tolnanémedi evangélikus közösségbe?

Az ünnepi köszöntések sorát *Óvári Péter* nyitotta meg. Beszéde végén

FOTÓ: DRÁVECZ FERENC

gi falucskába számos gazdasági előny ígéretével toborozta a munkáskezeket a helyi földesúr, de a szarvasi csizmadiával, *Petrikovits Jánossal* kötött egyezségnek a szabad vallásgyakorlás is része volt, így a Szarvasról, Békéscsabáról, Mezöberényből, Orosz-házáról és Tótkomlósról háromszáz szekérral felkerekedett új „honfoglalókat” papjuk, *Vandlik Márton* csabai lelképásztor is követte.

Egyenesen a bécsi kancelláriáról érkezett azonban a parancs már a következő évben, hogy földig kell rombolni az evangélikusok deszkateplomát, a prédikátort pedig a megyéből is száműzni... A jó Károlyi erről még időben üzent: a tírjákok éjjel könnyek között saját kezűleg bontották le imaházukat, a harangot pedig *Sulyán Ádám* tanyáján, a szénakazalban rejtették el.

Három keserves évtized következett, zaklatásokkal és tiltásokkal, „kegyelemért esdekölő” beadványokkal, de csak *Mária Terézia* halála után *II. József* türelmi rendelete nyitott új lehetőséget. Az 1781-ben kihirdetett törvényhez képest Nyíregyházán csak 1784. március 25-én jutottak el az ünnepélyes alapköletételig, s szívósan tartja magát a nézet: a hatalmasságok azért szabták ilyen nagyra a templomot az engedélyben, mert azt remélték, így sosem lesznek képesek megépíteni a tírják gazdák.

– Először maguk is úgy érezték, meghaladná erejüket a feladat – avat be a régmúlt eseményekbe *Demcsákné Balczó Ildikó*, a nyíregyháza-belvárosi gyülekezet és a templom

nel, akinek semmi sem lehetetlen, és aki sohasem hagyja cserben azokat, akik benne bíznak.

„Megépítették a maguk piramisát” – állapította meg *Margócsy József*, a Nyíregyházi Főiskola nyugalmazott tanára, neves helytörténész, ismerve a körülményeket. Az erőn felüli pénzbeli felajánlások mellett a tírják gazdák olykor hatvan szekeret is kiállítottak, hogy Bodrogkeresztúrról követ szállítsanak a templom fundamentumához – hajnalott éjszakáig tartott a negyven kilométeres út, át a Tiszán, híd nélkül, a falu lakói pedig ébren várták a menetet, hogy segíthessenek a pakolásban...

Az akkori műszaki-technológiai lehetőségek ismeretében mindez bámulatos teljesítmény, különösen ha tudjuk, hogy akkoriban a vármegyeházát Nagykállóban tizenöt évig építették! Az ország második legnagyobb evangélikus temploma (a legnagyobb a békéscsabai Nagytemplom) Nyíregyházán két és fél év alatt lett kész: 1786. október 22-én szentelték fel. Oly nagy volt a gyülekezet boldogsága és hálája, hogy a feljegyzések szerint haza se mentek az istentisztelet után, hanem együtt maradtak, és énekszóval dicsőítették az Urat az esti áhítatig.

Az akkor felszentelt templom nem így nézett ki: a torony és a jelenlegi oltár csak 1796-ban készült el, majd 1797-ben orgona is lett, s elmondható, hogy minden további generáció épített, szépített rajta, hozzátett valamit a dicső elődök alkotásához. Mai külsejét 1883–86-ban nyerte el, az ad-

HIRDETÉS

Országos cigánymissziói nap

Egynapos találkozóra várjuk november 12-én azokat, akik valamilyen formában érintettek a cigánymisszióban – vagy már szolgálatban állnak, vagy szolgálatra készülnek, vagy egyelőre „csak” érdeklődők.

Program: 10.30–11.15 Áhítat (Györfi Mihály evangélikus lelkész) • 11.15–12.00 Előadás – Adok-kapok, avagy kapok, adok (Bakay Péter cigánymissziói referens) • 12.00–12.45 Ebéd • 12.45–13.30 Előadás – A cigányság egyedüli esélye Krisztus (Tóth Zsuzsanna hittantanár) • 13.30–14.00 Bizonyágtételek a nap témájában, valamint beszámoló a missziókról • 14.00–15.00 Kiscsoportos beszélgetés • 15.00–15.30 Közös kiértékelés • 15.30–16.00 Áhítat, áldás (Györi Gábor evangélikus esperes)

Az alkalom helyszíne: Budapest VII., Rózsák tere 1.

Dzsesszistentisztelet

Sokan látogattak el október 23-án este az első „dzsesszistentiszteletre”, melyet a faszori gyülekezet hirdetett meg *Jézus, jazz és a többi ráadás* címmel. A *Monamo* (*Szirtes Edina Mókus*, *Nagy János* és *Mogyoró Kornél*) zenei szolgálat, az elhangzott igék és imák is a szabadság urát, Jézust állították a középpontba. A sorozat következő alkalma december 18-án este 6 órakor lesz.

■ DÉVAI GYÖRGY felvétele

A zongoraművész, aki templomot épített

Kilencven éve született Cziffra György

A Liszt-év során a zeneszerző tisztelői főleg a komponista személyét állították a középpontba; azokról, akik műveit mind a mai napig sikerre vitték és viszik, kevesebb szó esett. Pedig mi, magyarok büszkélkedhetünk talán a legkiválóbb Liszt-interpretátorral, *Cziffra Györggyel*. Két ország vallja fiának a világhírű előadót.

A második világháború kitörésével a művész életében sötét korszak köszöntött be. Gyorsított kiképzés után az orosz frontra került, ahol megismerhette a nélkülözés és a lövészárkok poklát. A front összeomlása előtt a jobb sorsra érdemes bakka dezertált, s szintén embertelen körülmények között partizánbúvóhe-

sőbb javára vált, a forrongó lélek ekkor mégis megcsömörlött. Naivan, egy oldalkocsis motorkerékpáron indult el családjával a nyugati határ felé. Az utópisztikus terv nem sikerült, őt és feleségét is a börtön várta, ahonnan a durva munkától és a verésektől tönkrement kézzel és megromlott egészséggel szabadult. Más választása nem lévén újra a pesti bárókban pazarolta tudását, amíg egyszer a szintén Thomán-tanítvány, *Ferenczy György* – a Liszt Ferenc Zeneakadémia zongoratanára – újra tanulásra nem biztatta.

Cziffra megfogadta a tanácsot, s hamarosan a magyar hangversenyélet állandó szereplőjévé lépett elő, egykori játékát hangfelvételek őrzik. 1956. október 22-ei, a forradalom kitörésének előestéjén adott zeneakadémiai koncertje – *Bartók II. zongoraversenyét* játszotta a művész – ki-robbanó közönségsikerrel zárult, s egy téglát talán ez az est is kiütött a diktatúra falából.

***

Itt ért véget Cziffra magyarországi karrierje. A művész emigrált, életének következő négy évtizede már Franciaországban játszódik.

Híres francia muzsikusok – *Marcel Dupré*, *Arthur Honegger*, *Alfred Cortot* – fogadták barátjukká, a tehetséges zenész előtt megnyíltak az Ő és az Újvilág hangversenytermei. 1958-ban New Yorkban, a Carnegie Hallban adott nagy sikerű koncertsorozatot. A karmesteri pulpituson a fiatal amerikai dirigens, *Thomas Schippers* állt.

– Cziffrát megelőzte híre, mint a legnagyobb élő Liszt-játékost harangozta be őt az amerikai média – emlékezik vissza az egyik estére *Krénus József*, a Metropolitan Opera egykori nézőtéri felügyelője. – A jegyek jó előre elkelték, szerencsés embernek mondhatom magam, hogy bejuthattam meghallgatni őt. A műsoron Liszt *Esz-dúr zongoraversenye* s a *Magyar fantázia* szerepelt. Noha zimankós novemberi este volt, a koncert után a művészbéjáromnál mégis százak álltak, s büszke vagyok, hogy magam is megszoríthattam e nagy művész kezét.

A *Magyar fantázia*, amelyet Liszt a XIV. és XXI. magyar rapszódia dallamainak felhasználásával 1853-ban mutatott be Pesten, Cziffra egyik

legtöbbit játszott darabja volt, s a művész világhírének megalapozásában is jelentős szerepet játszott. A *Magasan repül a daru* népies műdal feldolgozását Cziffra még édesapjától ismerhette, s az emigrálását követő években többek között Londonban (1957), Milánóban (1959) is sikerre vitte.

Gondtalan karrierjét fia, *ifjabb Cziffra György* 1982-ben bekövetkezett tragikus halála árnyékolta be. A fiatal ember apja tehetségét örökölte, Alfred Cortot tanítványaként tanult zongorát, majd karmesterként szerzett nevet magának. Édesapja állandó fellépő társa volt, első budapesti koncertjére is ő kísérte el. Cziffra Györgynek Magyarországon 1983-ban *Ágyúk és virágok* címmel megjelent önéletrajzi kötetét is a fiú gondozta.

***

Az apát mélyen megrázta gyermeke elvesztése, azután már csak szólókoncerteken szerepelt. Ám nem ásta el talentumát: zenésztársait segítve kamatoztatta, karitatív munkája, kollegialitása híres volt. A zongorista nevével viselő alapítvány 1973 óta tehetséges fiatalok felkutatását és pályájának egyengetését tűzte ki céljává.

Amikor *André Malraux* író és politikus – az akkori kulturális miniszter – tanácsára Senlis-ban, Észak-Franciaországban Cziffra egy műemlék templom helyreállításához látott, élete új értelmet nyert. Jól látta a miniszter, az épület a francia műemlékvédelem szígyene volt. A középkori Szent Frambourg-kápolna romosan állt, az épületbe beesett az eső, és autószerelő műhelyként használták.

Cziffra az első *Capeting* király koronázási helyét, a gallok első téri-tőjéről elnevezett istenházát újjáépíttette, s a zene szentélyévé, neves kiállítóhelyévé varázsolta. Talán nem meglepő, de a termet Liszt Ferencről nevezte el. A gótikus épületben sétálva mindenütt magyar emlékekre lel a látogató: az egyik festett üvegablak *Szent Erzsébetet* ábrázolja, továbbhaladva pedig Liszt Ferenc portréját látjuk magyar zászlóval díszítve.

***

Amíg Cziffra a világ nagy hangversenytermében sikert sikerre halmozott, addig itthon az akkori idők korifeusai szándékosan elhallgatták

nevét. A jég a Liszt Ferenc életéről 1970-ben készített film, a *Szerelmi álmok* forgatásakor tört meg, mivel a zenei anyag java részét a film készítői Cziffra György felvételeiből állították össze. Ezzel kapcsolatban legendák is szárnyra keltek, a címszereplő, *Sinkovits Imre* elmondása szerint a művész a jogdíjáról is lemondott, „hazámnak” felkiáltással. A filmbemutató után a művész 1956 előtt készült lemezei is megjelentek a könyvesboltok kirakataiban.

***

Cziffra 1973-ban látogatott először hazára. Koncertjén Ravel-, Rachmaninov-művek mellett természetesen Liszt *Magyar fantáziájával* is elkápráztatta a publikumot. Az este a magyar zenei élet aranylapjaira is felkerült. Hazai zenei kiválóságaink véleménye viszont megoszlott az első itthoni szereplésről. A koncert után akkori szomszédommal, *Lukács Pál* brácsaművésszel beszélgettem az estéről. Szép szavakkal méltatta a hangversenyt, de megjegyezte, hogy *Bach* vagy *Mozart* művei igencsak hiányoztak a művész repertoárjából.

Jandó Jenő, a híres zongorista is sokat köszönhet a mesternek. 1972-ben a versailles-i Cziffra György-versenyen elért második helyezése is hozzájárult további karrierjéhez. Ő merőben más véleményt fogalmaz meg, így vall a nagy zongorista társról: „Cziffránál a káprázatos virtuozitás utolérhetetlen egyéniséggel társult. Fenomenálisan játszott a hangszeren, nem találkoztam azóta sem különbel. Néha elfogta a hév, improvizációs készségét gyakran a koncerteken is csillogtatta, ilyenkor balgaság lett volna a kottával összehasonlítani az elhangzottakat. A zenészek nagy szeretettel fogadták, a zenekar sorában még sokan voltak, akikkel az ötvenes években együtt játszott. Sokan viszont fanyalognak értékelték művészetét – a »savanyú a szőlő« mondas alapján. Nem igaz, hogy Cziffra csak a romantikus művekben alkotott maradandót, tanárának, *Ferenczy Györgynek* köszönhetően a klasszikus zongorairodalomban is otthon volt. *Rameau* vagy *Couperin* interpretációját hozhatom fel például!”

A nagy magyar virtuóz hetvenkét évig élt, halálát 1994-ben szívinfarktus okozta. Senlis város temetőjében kriptában nyugszik szeretett feleségével s tragikusan korán elhunyt fiával.

***

A szakirodalmat olvasva megállapítható, hogy a Cziffra-legenda napjainkig él. Sokan – összevetve Liszt és a művész életének legfontosabb momentumait, dátumait – Liszt reinkarnációját látják benne. Életének ismerői viszont inkább a mélységekből kiemelkedő művészt tisztelik alakjában, aki a csillagok között sem felejtette el, honnan is származik. Mindvégig büszke volt magyarságára, számos művész honfitársának útját egyengette.

Cziffra György élete *Reményik Sándor Kövek zsolttára* című versének sorait juttatja eszembe: „Isten, ha akarja, a köveket / Dobogtatja meg a szívek helyett. / Így szól hozzánk a templom-építő.” A Teremtő a nagy magyar zongorista templomépítő munkáján keresztül a senlis-i kápolna köveit, művészetével pedig milliók szívét dobogtatta meg.

■ DR. CSERMÁK ZOLTÁN

Noha a *Grove zenei lexikon* magyar születésű francia zongoraművészként említi, kevés olyan tipikus magyar sors van, mint az övé.

A pianista az első világháború után, 1921. november 5-én született. Édesapja cigányzenészként Franciaországban dolgozott, s a háború kezdetén toloncolták őt vissza Magyarországra. A francia polgári jólét után itthon mély nyomorba süllyedt a család. Cziffráék egy angyalföldi telepen, fabarakkban laktak, a háború utáni ínséges állapotok között a családfő zenészi állásról nem is álmodhatott, így az öttagú familia segélyekből tengődött.

A bethleni konszolidáció éveiben *Jolánka* – György nővére – álláshoz jutott, s hamarosan egy bérelt pianó lett a család közössi életének központja. A későbbi művész tehetségét édesapja hamar felismerte, s egy szerencsés véletlen folytán *Dohnányi Ernő* is meghallgatta a nyolcéves gyermeket. A Zeneakadémia kapui megnyíltak Cziffra előtt, a tanítványként a kiváló Chopin-előadó, *Keéri-Szántó Imre* és a nagyszerű pedagógus, *Tauszky Jolán* nyesegették a „csodagyereket” művészetének vadhajtsáit, kamarazenére *Weiner Leó* oktatta.

Keéri-Szántó különösen nagy hatással volt az ifjúra. Mivel a kiváló pianista, *Thomán István* Liszt-növendék volt, a nála is tanuló Cziffra György egy életre eljegyezte magát Liszt Ferenc művészetével. Amikor más tanárhoz került, a zabolátlan ifjú elhagyta a magyar zene szentélyét. A többre hivatott tehetség életében zavaros korszak kezdődött. Cziffra belevetette magát a főváros éjszakai életébe, bárókban játszott, s egyre többször nézett a pohár fenekére. Fitalon, tizenkilenc évesen nősült meg. Felesége, az egyiptomi származású *Soleika* egész életében hú társa maradt.

lyeken, foglytáborokban érte meg a háború végét. Egy „szerencsés” véletlen folytán elkerülte a Gulagot, helyette az újra megszervezett magyar reguláris hadseregbe sorozták be, s 1946 szeptemberében kapta meg az obsitot.

***

Különös karrier vette ekkor kezdetét. Cziffra ismét Pest éjszakai életében tűnt fel, de már mint kiforrott zenész. Kivételes tehetségét szórakozóhelyeken villogtatta, páratlan technikája és improvizációs készsége népes zenebarát tábor gyűjtött köréje. E csapat éjszakánként az Arizonába, a Savoyba, a Váci utcai Kedves presszóba és az akkori éjszakai élet más felkapott helyszíneire is követte.

Noha a klasszikus zenén kívüli műfajokban való megmérettetés ké-

Evangelikus Hittudományi Egyetem 2011

A mécsesek világa

Az a legizgalmasabb a lelkesi és teológusi életpályában, hogy véget nem érő különleges kutatást jelent. Sohasem lehet elérni azt a tudásszintet vagy gyakorlati tapasztalatot, hogy magabiztosan kimondhatnánk: tudok annyit, amennyi elegendő, és van

kezében olyan belső tűz ég, hogy jövőt álmodik, és bátor szavakkal megy fel a szószékre, vagy áll meg az oltár előtt, mert bízik Isten megújító hatalmában. Ilyenkor gyógyul a környezet is, és erősödik a lelkes életkedve is.

Ezek a gondolatok könnyen eszünkbe juthatnak, amikor a jövő

pott új elképzeléseink arról, hogy mit lehetne jobban, őszintébben és eredményesebben végezni egyházban és gyülekezetekben.

Aki ma teológiát kezd tanulni, az hamar szembesül azzal, hogy ez már nem – a korábbi időkben itt is, ott is felfedezhető – megélhetési pályaválasztás. A sokat hangoztatott *biztos pálya* vagy *nyugodt megélhetés* helyett ma a *kezdeményezés*, az *előről kezdés bátorsága*, a *közösségépítés melletti elkötelezettség*, a *missziói elszántság* lehetnek az emlegethető jelszavak.

Belső erőre van szükség már az első évfolyamban is ahhoz a bátor meggyőződéshez, hogy nincs szebb hivatás annál, mint emberek életéhez közeledni Isten üzenetével, jó és nehéz időszakokban egyaránt. Le lehet majd ülni olyan emberek mellé, akikhez ritkán érkeznek beszélgetőtársak. Kisebbségi csoportok számára hetente sok, testet és lelket megmozgató hittanórát és bibliakört lehet szervezni. Így épülhet fel esetleg egy új gyülekezet ott, ahol eddig egyáltalán nem volt, vagy alig éledgett.

Így érdemes együtt hordozniuk ma is gyülekezeti tagoknak, egyházvezetőknek, lelkeseknek, a lelkesi pályára indulóknak és a teológia tanulását éppen megkezdő legfiatalabbaknak a jövő egyházának sorsát. Ennek a közös felelősségnek a záloga az, amit egy bibliai mondat így hirdet meg számunkra: „Az ember lelke az Úrtól kapott mécses, egészen átkutatja a test belsejét.” (Péld 20,27) A jövő léleképítőire és az építkezést igénybe vevőkre nézve egyaránt biztató ez. Érdemes ebben a feladatban munkálkodni.

■ DR. SZABÓ LAJOS rektor

olyan technikám, amellyel meg tudom oldani a feladatokat a pályán.

Ma élesen látjuk, hogy a pályakezdő fiatal lelkesek, teológusok és hittanárok nem könnyű örökséget vesznek át. Egy olyan egyházban különösen nem, ahol nem magától értetődő az odatartozók aktivitása. Sokszor hiányzik közösségeinkben a lelkesedés és az energikus vállalás a gyülekezetekben elvégzendő feladatokhoz. Nemritkán találkoznak a pályakezdők nagyon kis létszámú közösségekkel és túl nagy épületekkel vagy nagyon megöregedett, csökkenő létszámú, passzív környezettel. Igaz, nagy öröm éppen ezeken a területeken, ha valakiben friss diplomával a

lelkészeit és teológusait képezzük. A mai helyzetben egyre jobban érezhető, hogy tanárnak és hallgatónak egyaránt nagy szüksége van a lelki erőre. Nem nőhet a távolság a két szereplői kör között. Együtt gondolkodás, egymás életének féltése és megbecsülése a megfelelő oktatói és hallgató magatartás abban az épületben, ahol a lelki értékek megismerése és a lelki ébresztése és továbbadása a küldetés.

Nem szabad túlszépíteni a jövődőt, de tilos a vészjóslás vagy a borúlátás is. Reálisan látva jó ébredni naponta és hálát adni esténként azért, ha elegendő tartalom kerül az életünkbe, és vannak egymástól ka-

„Lélektől lélekekig”

Hittudomány, hitélet, hivatás

Evangelikus Hittudományi Egyetemünkön a lelkes- és hittanárképzés szerves részeként tekintünk a spirituális élet, a lelki kísérés területeire. Egyetemünk hagyományos munkarendjében mindig is kiemelt helyet kaptak az istentiszteletek, áhítatok, a közös ünnepek. Természetesnek tartjuk, hogy a hivatásra való felkészítés és felkészülés alapvető és elengedhetetlen része Istennel és egymással való kapcsolatunk megélése, a közös lelki növekedés.

Különleges helyzetben vagyunk mi, teológusok – hallgatók és tanárok: a szakmai ismeretek, a megszerzett tudásunk csupán fél lábán való, bizonytalan állást jelent, ha nem erősödik állóképességünk személyes hitbeli tapasztalatok, lelki érelődés által. Az évek során egyre inkább azt tapasztaltuk, hogy a lelkeség útját, a lelki kultúra egyszerű, mindennapi lépéseit hallgatóinknak és magunknak is ugyanúgy tanulnunk, gyakorolnunk kell. Számítatlan lehetőség kínálkozik erre egyetemünkön, ahol mindig is nyitottak voltunk gazdag lelki hagyományaink felfedezésére, ugyanakkor teret adtunk új kezdeményezéseknek, kísérletezéseknek, kreatív ötleteknek.

A délelőtti áhítatokat áhítatcsoportok szervezik, esténként pedig gyakran egészen izgalmas, új megközelítésekkel találkozhatunk hallgatóink áhítataiban. A teológusainkból és végzett, még visszajáró hallgatóinkból szerveződött *Agapé* könnyűzenei együttes szolgálata is hozzájárul ahhoz, hogy fiatalos, friss hangon halljunk és valljunk Istennel való lelki találkozásainkról. A szerda reggeli úrvacsorai istentiszteletekre vendég igehirdetőket hívunk. Az előttünk álló hetekben mindhárom püspökünk vállalt közzöttünk szolgálatot. Hallgatóink ebben az őszi szemeszterben is közel száz gyülekezetet fognak fölkeresni szupplikációs szolgálatuk alkalmával, és hat gyülekezet készül teológusnapra.

Szívesen hívunk meg lelkes kollégákat, akik szolgálatuk gyakorlati tapasztalatairól beszélgetnek hallgatóinkkal. Legutóbb *Czöndör István* mesélt a Balatonbogláron és környékén elindult új kezdeményezésekről. A hallgatóink közül sokan azt az igényüket is megfogalmazzák, hogy tanulmányi idejük alatt közelebbről is megismerkednének egyházunk

különböző munkaágaival, speciális szolgálati területekkel. Idén ösztől többen bekapcsolódtak a kórház-lelkesi, kórházi lelkipálosi szolgálatba. Évek óta több hallgatónk tanulja a fogvatartottak lelkipálosi feladatát, a börtönmisszió lehetőségeit. E tanévtől igyekszünk szorosabban fogni az egyetemi gyülekezet és a teológusok egyetemi gyülekezetének kapcsolatát is, hiszen sokat tanulhatunk egymástól.

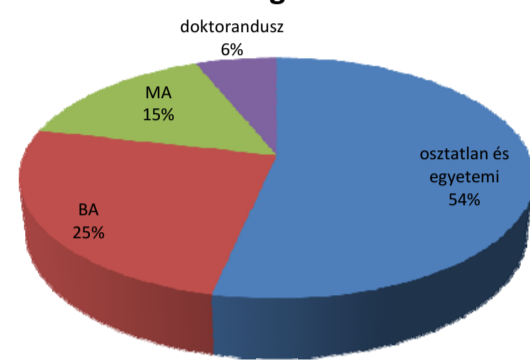
Ösztől változás állt be az egyetemi lelkeségben: *dr. Korányi András* és *dr. Varga Gyöngyi* oktatói feladataik mellett látják el ezt a szolgálatot. A tanévkezdő csendesnapokon, szeptember elején már igyekeztünk az idei tanévünk súlypontját: a hivatásra való felkészülést, a hivatás-gondozás kérdéseit, lehetőségeit körüljárni az előadások, beszélgetések során. Miután pedig elindult az egyetemi munka, a hallgatókkal folytatódó személyes beszélgetésekben igyekszünk a lelki úton kíséreni, bátorítani őket, hogy megerősödhessenek hivatástudatukban, és örömmel készülhessenek a rájuk váró szolgálatokra.

■ DR. VARGA GYÖNGYI

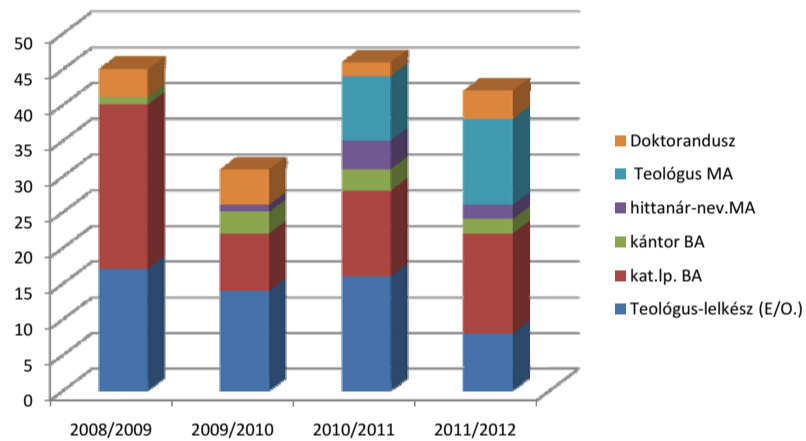
Hallgatók, oktatók a számok tükrében

Hallgatók száma a képzés szintje szerint 2011/12

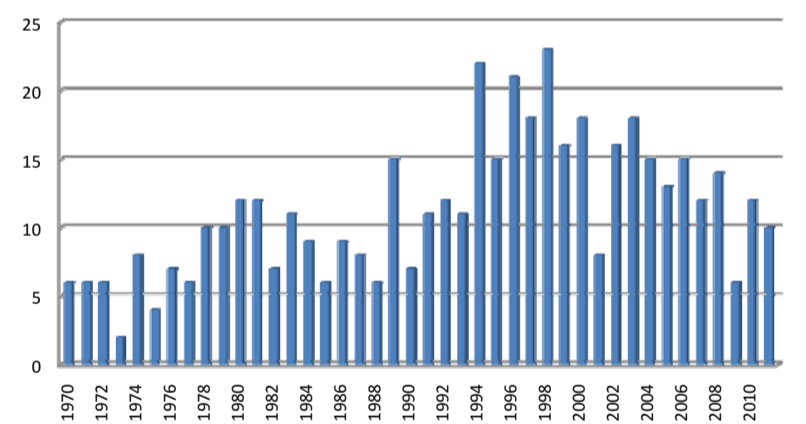
Összes hallgató: 160 fő

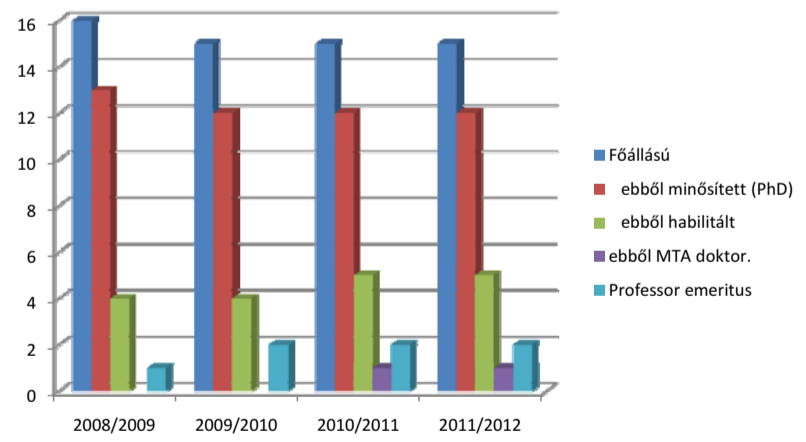
Új belépő hallgatók szakok szerint

Lelkes szakon végzetek 1970-2011

Oktatók

Összeállította: Szücsné Pröhle Livia

Az Ószövetség – kalauz a mai élethez

Az *Ószövetség* – izgalmas, mint egy regény, simogató, mint egy költemény, provokáló, mint egy szatíra, vigasztaló, mint egy ölelés, utat mutató, mint a GPS, és még sokkal több is. Néha igen szokatlan nyelvezettel, furcsának tűnő képekkel, mégis szól a mai élet kellős közepén.

Vannak nők, vannak párok az *Ószövetségben*, akik szenvednek, hogy gyermek nélkül maradnak, keresik a megoldást, és meg is találják, kvázi béranya formájában (így Sára és Ábrahám, Ráhel és Jákób *Mózes 1. könyvében*). Furcsának tűnik, elsősorban azért is, mert egyetlenegy kritikus szó sem hangzik el. Micsoda kihívás a modern vitákban! Utmutató-e?

Küszködünk azzal, hogy vannak emberek, akik visszaélnék a gazdagságukkal, a hatalmukkal, és nem lehet semmit sem tenni ellenük – milyen vigasztaló Isten elé kiönteni az egész fájdalmat, sérelmet, bosszúságot. És milyen felszabadító az a tudat, hogy ezekre az emberekre is vár a halál, és nem tudják elkerülni, hogy Isten elé kerüljenek, akinél más számít, nem a pénz (például a 49. zsoltár).

Széles körben elterjedt gondolat, hogy a halál sokkal több, mint az élet biológiai befejezése. Hogy már akkor is lehet valamit érezni a halálból, amikor csökken az élet teljessége, amikor ránk nehezedik a betegség. De nemcsak testi értelemben, hanem akkor is, ami-

kor ki vagyunk zárva egy társaságból, amikor csúnyán beszélnek rólunk, amikor nem kapunk munkát, amikor egyedül érezzük magunkat. A zsoltárok sokat beszélnek a szociális halálról – Istennek panaszkodva, segítséget kérve és segítségében bízva. Olyan olvasni őket, mintha kő esne le a szívünkről, vagy mint amikor meleggél vagyunk körülvéve egy hideg napon.

Simogató, mint egy költemény – tele van gyengédséggel az *Énekek éneke*. Ezt a simogatót lehet érezni Ézs 43,1-ben is: „Ne félj, mert megváltottalak, neveden szólítottalak, enyém vagy.” Az *Ószövetség* erre a fedezőútra hív mindenkit.

■ DR. HAUSMANN JUTTA
(*Ószövetségi Tanszék*)

A Tízparancsolat, a Hiszekegy és a Miatyánk rövid magyarázata

Luther előszava (1520)

Isten különös rendelkezéséből történt, hogy azoknak az egyszerű keresztényeknek, akik nem tudják a Szentírást olvasni, elrendelte a *Tízparancsolat*, a *Hiszekegy* és a *Miatyánk* megtanítását és ismeretét, mert ez a három szöveg igazán alaposan és bőségesen tartalmazza mindazt, ami a Szentírásban áll, amit mindig prédikálnunk kell, és amit minden egyes kereszténynek tudni szükséges. Ráadásul olyan rövid és egyszerű megfogalmazásban, hogy senki sem panaszkodhat arra vagy mentegetőzhet azzal, hogy túlságosan sok vagy nehezen megjegyezhető volna az, ami az üdvösséghez szükséges.

Mert három dolgot kell az embernek ismernie ahhoz, hogy üdvözüljön. Tudnia kell először is, hogy mit tegyen és mit ne tegyen. Másodsorban, ha már látja, hogy ezt saját erejéből nem képes tenni és nem tenni, akkor ismerje fel, honnan kaphat, kereshet és találhat erőt arra, hogy ezt tegye és ne tegye. Harmadsorban pedig ismerje meg a módját, hogyan keresse meg és nyerje el ezt az erőt.

Amint egy betegnek is először azt kell felismernie, milyen betegségben szenved, mire képes és mire nem képes. Utána meg kell tudnia, hol van az az orvos, amely segít neki, hogy ugyanazt tegye és ne tegye, mint egy egészséges ember. Harmadszor kérnie kell ezt az orvosságot, keresnie, beszereznie vagy megrendelnie.

A *Tízparancsolat* tehát arra vezeti rá az embert, hogy ismerje fel betegségét, hogy lássa és érezze, mit kellene tennie és nem tennie, mit képes megtenni és nem megtenni, hogy döbbenjen rá tulajdon bűnös és gonosz voltára.

A *Hiszekegy* ezután azt tárja elé és arra tanítja, hol találja meg az orvosságot, azaz a kegyelmet, amely segít neki, hogy igaz lehessen, hogy megtarthassa a parancsolatokat. Megmutatja neki továbbá Istent és az ő Krisztusban nyilvánított és felkínált irgalmasságát.

Harmadszor a *Miatyánk* megtanítja, hogyan kérje, szerezze meg és nyerje el ezt az irgalmasságot, mégpedig rend-

szeres, alázatos, bizakodó imádsággal, akkor ugyanis megadatik ez neki, és Isten parancsolatainak betöltése révén üdvözül. Ez a három dolog az egész Szentírás lényege. Ezért először a *Tízparancsolaton* kezdjük el megtanulni és felismerni bűnünket és gonoszágunkat, azaz lelki betegsége-

günket, amely folytán nem azt tesszük és nem tesszük, amit kötelesek vagyunk.

(*Luther válogatott művei 5. Luther Kiadó, Budapest, 2011, 157–158. o.*)

■ DR. CSEPREGI ZOLTÁN
(*Egyháztörténeti Tanszék*)

Vallástudományról, teológiáról, ökumenikus és vallásközi párbeszédéről

Budapesten rendezték meg szeptember 18–22. között a tizedik *európai vallástudományi konferenciát*. A mintegy háromszáz résztvevő körülből kétszáz előadást tartott kisebb-nagyobb csoportokban.

Rendkívül szerteágazóak voltak a témák a világvallások korrekt oktatásának általános igényétől kezdve egyes vallások részletkérdéseig. Jelen sorok írója teológia és vallástudomány viszonyáról beszélt. Nincs „értéksemleges”, „elfogulatlan” vallástudomány, akkor sem, ha meg akarjuk különböztetni a teológiától. Döntő a vallási élmény, a találkozás Istennel/az istenivel. Ha ezt figyelmen kívül hagyjuk, akkor „csak” a lényeg vesz el.

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kara Ut Unum Sint Ökumenikus Intézetében október 6-án az ökumenikus párbeszédéről tartott előadást e sorok írója. Jelentős eredményeket sikerült elérni a légkör javításával, kiátkozások részleges visszavonásával, egyházak szorosabb együttműködésével, de az igazi áttörés még várat magára. A legnagyobb probléma az egyházi hivatal kölcsönös elismerése. Sajnos, nagyon fontos a nem teológiai tényezők szerepe – így a félelem az önazonosság és a bármilyen kevés hatalom elvesztésétől. Az egység egyrészt Isten ajándéka, másrészt az ember feladata. Ha lemondunk róla, akkor

egy nagyon fontos feladatunkat nem teljesítettük.

Sokak számára az ökumenikus párbeszédnél izgalmasabbak a vallásközi párbeszéd kérdései. A június 3–4-én Gödöllőn tartott zsidó-keresztény–iszlám konferenciáról annak idején jelent meg beszámoló az *Evangélikus Életben*. November 7-én 16.30-kor került sor *Szent-Iványi Ilona* doktori védésére, aki ebben a témában írta disszertációját. (Nyugat-)Európának a burkabetiltásán túl alaposan át kellene gondolnia az iszlámhoz való viszonyt és vállalnia keresztény örökségét.

■ DR. SZENTPÉTERY PÉTER
(*Vallás- és Társadalomtudományi Tanszék*)

Újszövetség és más művészetek

Szekuláris közeg és szent szövegek – A magyar pedagógusok nagy részének nem volt módja megfelelő tájékozottságot szerezni a bibliaismeret területén. Bár a Szentírás mint referencia nélkülözhetetlen alapvető irodalmi, képzőművészeti, filozófiai művek megértéséhez, a teológia máig sem kapott megfelelő teret a középfokú vagy felsőfokú tanrendben.

Miként lehet egy szekuláris közegben szent szövegekkel ismerkedni? Ehhez nyújt biztos alapokat az újszövetségi teológia. A narratív exegézis módszere segít egy-egy újszövetségi nagy elbeszélés, mint *Márk evangéliuma* elemzésében. Miben hasonlít, és miben különbözik egy szépirodalmi szövegtől, egy novellától, milyen különleges kérdésfeltevessel foglalkozik? Vajon mi a különbség a szépirodalmi, filozófiai vagy teológiai szövegek között?

Szépirodalom és teológia – A kulcs a tudó-

mányágak párbeszéde. Elképzelhetetlen akár a teológusi, akár a lelkeszi munka szépirodalom nélkül, sőt még a dalszövegek világa, a filmművészet vagy a képzőművészet is ide tartozik. Ezek *mind egy csapatban játszanak*.

Művészi újraértelmezések és az Újszövetségi Tanszék – Nemcsak az egyéni, de a tanszéki műhelymunkában, sőt az újszövetségi órákon is elképzelhetetlen a munka ezek nélkül a „barangolások” nélkül. Erre több pozitív példa is megtalálható a tanrendben (például *Újszövetségi vonatkozások a magyar költészetben*). Fontos a különböző területek folyamatos dialógusa! Ebben segíthet az a terv is, amely egy újszövetségi blog (internetes közösségi napló) beindítását célozza, és amely interaktív módon segítheti a kommunikációt tanszékünk és a lelkeszek, teológushallgatók és az érdeklődők között.

■ ÚJSZÖVETSÉGI TANSZÉK

Liszt-évforduló

A jubiláló szerzőkről való megemlékezés ünnepi pillanat. Idén tavasszal a kántor szakos hallgatók „Liszt-sétát” tettek, vagyis több olyan épület meglátogatattak Budapesten, amelyhez *Liszt* életének egy-egy periódusa vagy eseménye kapcsolódott.

A szerző születésének október 22-ei évfordulójához közel, november 2-án pedig *lépcsőházi hangverseny* keretében adódik lehetőség találkozásra Liszt Ferencel. Művészete éneklari tételeken, zongora- és kamaraműveken, harmóniu-

mon előadható kompozíciókon és irodalmi idézeteken keresztül elevenedik meg.

Liszt elmélyült istenhite egyházzenei és világi kompozícióit is átszövi. Oratóriumai és nagyszabású miséi mellett megjelenik zongoradarabjaiban és azokban a kései kompozícióiban is, amelyekben néhány akkorddal kelt olyan mély áhítatot, amire csak a legnagyobb képesek. Huszonnégy évesen leírt gondolatai válnak így valóra: „...a zenének a NÉP és ISTEN felé kell fordulnia, egyiktől a másikhoz

kell sietnie; az embert jobba, erkölcsösebbé kell tennie, meg kell vigasztalnia, föl kell világosítani, s az Istent áldania és dicsőíteni kell.” Más helyen azt is kifejti, hogy ez régebbi korok zenéjének alapos megismerésében gyökerezik.

Vallásos művei katolikus hitéből fakadnak, de ez a hit a szó *egyetemes* értelmében katolikus. Így találkozhatunk evangélikus korállal többek között a *Szent Erzsébet legendában*, a *Via Crucis* passiózenében. Korált dolgoz fel a rigai evangélikus dóm orgonájának – kora legnagyobb hangszerének – felszentelésére írt darabjában is. Weimari éveiben átiratokal készített *Bach* műveiből, többek között a BWV 21. kantáta zárótételéből.

Óráinkon arra törekszünk, hogy zenei és egyházzenei alapjainkat, énekeskönyvünk tételeit és azok feldolgozásait minél mélyebben megismertessük és megszeretessük hallgatóinkkal – Liszt elveivel összhangban.

■ DR. FINTA GERGELY
(*Egyházzenei Tanszék*)

Lánckérdés

„Az utcán mentünk. Fogtam a kezét. Te szaporáztad a lépéseket, aztán lelassítottál. Fölnéztél az égre, hosszú másodpercekig bámultam a fölöttünk elhúzó madárcsapatot. Majd ezt kérdezted: »Honnan jönnek az emberek?« Türelmetlenség és zavar furcsa keveréke borított el. Mi a csudát mondjak? Próbáltam másképp terelni a szót. De te kitartottál. Huszadszor is megkérdezted: »Igen, de honnan jönnek az emberek?« Végül azt tettem, amit egy apának sose volna szabad. Mellébeszéltem. Azt válaszoltam: valóhonn keletre!”

Egy apa visszaemlékezését jegyezte fel ekképpen az európai szaktekintélynek számító valláspedagógus, *Friedrich Schweitzer*. A kis emléktörök a sajátunk is lehetne, hiszen talán nincs is felhőt, akinek nem tett volna föl megválaszolhatatlan kérdést egy gyerek. Mégpedig a legvégső dolgokra utaló kérdést. Hogy miért egészséges az egyik ember, és beteg a másik. Hogy hol volt eddig, aki most született, és hova ment, aki meghalt.

Minden gyereket foglalkoztatnak a hasonló kérdések – mindaddig, amíg túl sok olyan típusú választ nem kap, hogy „valahonnan keletre!”. Akkor aztán nem kérdez többé, hanem beletörődik, hogy az élet abból áll, hogy megszerezzük azt a márkás cipőt, bemutatjuk az irigykedő kollégáknak az álomnyaralás képeit, módszerre tanítsuk az ellenfeleket, legyőzzük a vetélytársakat, és ne gondolkodjunk „hülyeségekről”.

Hittant azért tanítunk, és fiatalokkal azért foglalkozunk a gyülekezetekben, mert tudomásul vesszük, hogy szükségük van kísérő személyekre és igazi beszélgetésekre. Valakivel meg kell beszélni, hogy honnan jönnek az emberek. Hogy miként lehet elfogadni a saját személyünket és sorsunkat. Hogy miért kell felelősséget vállalni, és miért nem. Hogy valóban azok-e a fontos dolgok az életben, amelyekkel a legtöbb ember foglalkozik. Hogy köze van-e a valóságshow-nak a valósághoz. Minden fiatalnak szüksége van

felébredésre, aki társul szegődik ilyesfajta gondolkodásokhoz és beszélgetésekhez. Akinek van tapasztalata, ember- és istenismerete, szeretete és mondanivalója.

Hogy minél több gyermek és fiatal találjon ilyen kísérőjéül szegődő felnőttet, ezért foglalkozik az Evangélikus Hittudományi Egyetem hittanárképzéssel, ezért tanítjuk sokféle elméleti és gyakorlati óra keretében a lelkeszjeleket arra, hogyan kell hittanórát tartani, és ezért foglalkozunk folyamatosan pedagógusok teológiai továbbképzésével.

De mindenki figyeljen, mert amikor lelassítja lépteit a mellettünk ballagó gyermek, és fölne az égen elhúzó madárcsapatra, akkor nagy valószínűséggel filozófiai jellegű kérdés következik. Lehet fohászkodni, hogy olyan választ találjunk, amely nem oltja ki a következő, a következő és az azután következő kérdést.

■ SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA
(*Gyakorlati Tanszék és Intézet*)

„A teológia iránti vonzódást egyre erősödő vágyként éljük át...”

► **A Rendszeres Teológiai Tanszék vezetését 2009-ben vette át dr. Béres Tamás egyetemi docens. Életútjáról, a teológiára való eljutásáról, lelkesítő szolgálatáról és tanári pályájáról kérdeztük.**

– *Tanár úr, mikor döntött úgy, hogy pástorként akarja követni Krisztust, miért jelentkezett a teológiára, és tanult-e mellette mást is?*

– A teológiát általában nem úgy választjuk, mint szakmát, mesterségbeli tudást, hanem egyre erősödő vágyat érzünk, amely a világ egészének megismerésére irányul, nem elfelejtkezve az eredetéről, Teremtőjéről sem. Úgy érzem, akkor maradhatok az engem leginkább érdeklő tárgyakhoz a legközelebb, ha nem egyiket vagy másikat választom ki, hanem a teológiát, amelynek komoly határterülete van minden tudománycsoporttal.

Az érettségi évében ezért elkezdtem klasszikus görögöt tanulni, és jelentkeztem a hittudományi akadémiára. Itt a határtudományokról nem sok szó esett, de egyre jobban kirajzolódta a teológiának, ennek az addig számomra jobbra ismeretlen tudományágnak a belső kontúrjai. Megszerettem, és megmaradó hiányérzetemet azzal igyekeztem legyőzni, hogy később természettudományi, filozófiai és etikai-antropológiai képzésekre jártam.

– *Az akadémia elvégzése után hogyan alakult az élete? Mely gyülekezetekben szolgált, és milyen tapasztalatokat szerzett ezekben az években?*

– 1989-ben végeztem, majd egy évig műtősegéd voltam egy idegsebészetben. Az ottani élmények hatására megerősödött bennem a lelkesítő életforma iránti vágy, és kértem az ordinálásomat.

1990-ben Arnóton, egy Miskolc-hoz közeli, tradicionálisan evangélikus faluban kezdtem lelkesítő szolgálatot. Mivel akkoriban nagy lelkesítőhiány volt, én is, mint a legtöbben, segédlelkészként kerültem parókus lelkesítő posztra. Éreztem, hogy elfogad a gyülekezet, és ez nemcsak jólesett, hanem nagyon lelkesítő is tett. Olyan – eredetileg szép, de ak-

korra már sokakat terhelő – régi szokásokon tudunk változtatni itt közös erővel, mint a háznál történő, éjszakába nyúló halottszolgálat. A temetést megelőző napi, templomi emlékezés lett belőle, külön erre a célra összeállított liturgiával.

Arnót után Debrecenben töltöttem hét évet. Eredetét és összetételét tekintve teljesen más gyülekezet volt ez, de ugyanolyan szeretettel fogadtak itt is. E közösségben éltem át, ahogy a közvetlen emberi kapcsolatok életre szóló paradigmatá válnak. A presbiter szó számomra azóta is olyan gyülekezeti vezetőt jelent, aki örömmel „adja be a közösbé”, a gyü-

lekezet céljaira munkáját, véleményét, idejét és pénzét. Itt láttam meg, hogy a felekezeti kisebbségi lét hogyan sarkall konkrét összefogásra, és a közös kirándulások, gyülekezeti alkalmak, ingatlanbővítési munkák, toronyépítés és a mindennapi tennivalók hogyan erősítik meg és formálják közösséggé a gyülekezetet.

1998-ban kerültem az Evangélikus Hittudományi Egyetemre. Az első években Bényén laktunk. Itt nem voltam beiktatott lelkész, de mintegy fél éven át helyettesítettem. Arcok, tekintetek, szemek, kézfogások és perze sok, ma is meglevő kapcsolat maradt meg innen is.

A gyülekezeti évek tapasztalata mélyen belém épült – minden gyülekezeti lelkesítő munkában álló kollegámnak ezekhez hasonlóan elfogadó és együttműködő gyülekezetet kívánok.

– *Miért döntött úgy, hogy nem lelkészként szolgál tovább az egyházban, hanem a hittudományi egyetemen tanít?*

– A gyülekezeti munka gyakorlati feladatai mellett szívesen utánané-

tem volna pár kérdésnek, amelyek régóta érdekelték. Úgy adódott, hogy ezt – Varga Gyöngyivel együtt – az intézményben elsőként megszervezett doktori képzés keretei között megtehettem. Nem sokat gondolkodtam rajta. A doktorkoláiban töltött évek alatt pedig az oktatási feladatokba is egyre inkább bekapcsolódtunk, így mire végeztünk, azt vettük észre, hogy az egyetem a munkahelyünké vált.

– *Mit gondol a mai teológiai oktatásról, a hallgatókról? Miért fontos az Ön számára a tanítás?*

– Nagyon nehéz dolguk van a teológiai hallgatóknak. Átlagosan húszévesek, amikor belekezdnek abba a stúdiumba, amely bőven megvan túszulva a világ legsúlyosabb kérdéseivel. Akik nagyon jó iskolából jönnek hozzánk, ahol sok lehetőségük volt önállóan is elsajátítani a tanulás módszereit, azok intellektuálisan hamar ráállnak az előadások hullámhosszára, és többnyire gond nélkül teljesítik a tanulmányi elvárásokat. De a teológiához jóval több kell, mint intellektus. A teológiai munka ezenkívül még igényli a saját élettapasztalatot, a belső reflexió képességét, az akarat használatának képességét...

Általános megfigyelés, hogy a hallgatók egy idő után elfáradnak, ha csupán szellemi teljesítményként élik át az ismeretek feldolgozását, és nem kapcsolódik össze bennük a személyiség többi részének előbb is említett működésével. Ezt a tanárok is tudják, és igyekeznek is tenni ellene, ki-ki saját módszerei szerint.

Én arra törekszem, hogy akármilyen előtanulmányokkal érkezett is valaki, az első évben megszerezhesse azt az élményt, hogy önállóan feldolgozott egy teljes könyvet. Minél nehezebb olvasmány egy könyv, annál nagyobb lépést tehetünk előre a segítségével. A tárgyi ismeretek megszerzésén túl erre a célra is alkalmas a filozófiatörténet tárgya. Nagyon ritkán tartok olyan előadást, amelyen végig csak én beszélek. Intellektuális ismereteket el lehet sajátítani egyedül, könyvből, jegyzetből is. De az igazán jelentős személyes tudás kiépüléséhez olyan út vezet, amelyen társakra és vezetőre egyaránt szükség van.

■ SZLAUKÓ ORSOLYA

A doktori képzés mint híd

Az egyetem utáni, a *teológus-lelkész képzést* elmélyítő tudományos pálya egy lehetőség. Nem mindenki előtt áll nyitva, és nem mindenkinek az útja vezet rajta keresztül, de ennek nem is kell általánosnak lennie. A rajta elindulók különböző élethelyzetben kezdik el ezt a képzést. Az alapirány már megtaláltatott, ennek tudatos továbbvitele a cél. Bölcsen kihasználva ezt a lehetőséget önképzéssel és tanári irányítással készülhetünk az említett hivatások tudományos művelésére.

Hogy ez a hároméves időszak valóban bölcs, és ne csak tudományos legyen, arra több minden szolgálhat, a számomra legfontosabb két tényezőt kiemelem. Saját egyéni spiritualitásunk vagy – szebb és ismertebb szóval – Isten felé vezető *lelkiségünk* megélése az egyik segítő pillér. Ez a keresztény (és nem csak evangélikus, hiszen a doktori iskola hallgatói között a baptista és a metodista felekezetből érkezettek is vannak) úton járásnak felel meg. Saját lelkiségünk finomításának ideje ez, ahol olyan kincsek (újra)felfedezésére is lehetőséget és készletet kapunk, amelyek az egyetemes kereszténységben nagyon fontos szerepet töltenek be a személyes élet Isten felé való megélésében.

A másik pillér a gyakorlat, az egyetem belső rendjébe való bepillantás lehetősége, az, hogy tanáraink segítőivé válhatunk, előadások, szemináriumok tartásával az oktatás-nevelés területén is kipróbálhatjuk magunkat. Ez a doktori iskola hídszerepére világít rá. Összekötjük az oktatókat az egyetemistákkal, próbáljuk eddigi tudományosabb, lelkibb tapasztalatainkat átadni, miközben magunk is újra egyetemistákká leszünk.

Mindkét pillérre szükség van, csakúgy, mint sok más hivatásban: a belső igényesség és a külső szakmaiság találkozásának megfelelő összehangolására.

■ MÉZES ZSOLT DRS.

Gondolatok a könyvtárban

Csak néhányan vagyunk ezen az estén. Készülünk. Én a diplomamunkámat írom, a szomszéd asztalnál prédikáció születik. Halk sustorgás és a lapozás zaja, egy-két cipősarok koppan, különben csend van.

Olyan a könyvtár az egyetemen, mint a béke szigete – semmi rohanás, hangzavar. Mintha megszűnne az idő, és csak a tudomány időtlensége venné körül az embert. Vagy talán mozgalmassága? A gondolatok, a teológia tudományának újabb és újabb felfedezései olyan élővé teszik! És nyitotta: mi is hozzátehetünk, gazdagíthatjuk az Istenet megközelíteni, megismerni próbáló ismeretek tárházát.

Megakadtam. Csak egy kérdés: erről a témáról esetleg...? S a könyvtáros máris sorol szerzőket, mutat polcokat. Nem vagyok egyedül. Testvérek szeretete vesz körül – s lám, a prédikáció is elkészült!

■ – SR –

Hazatérő teológusok

Az otthonomtól távol, Amerikában Isten közel jött hozzám, mert ő volt az egyetlen, akibe kapaszkodhatam. Jézus Krisztus szeretetét olyan új módokon és mélységben éltem át, ahogyan azelőtt soha. *Dobó Dániel – Columbus, USA*

„Valami Chicagóból” hozott kulcsot tartja össze az összes fontos kulcsomat, mióta hazajöttem. Ha bárki kérdez Amerikáról, annyi ember, annyi élmény, annyi könyv, annyi katarzis, annyi dráma ugrik be hirtelen, hogy szinte megbénítja a válaszadást – bárcsak ezzel a tizenegy hónappal is azt tehetném, mint amit a kulcsaimmal tettem, – *Gáncs Tamás – Chicago, USA*

Jó volt megismerni a Bajor Evangélikus Egyház testvér szeretetét. Az elmúlt évben kiépített kapcsolatokat, remélem, sokban tudom majd hasznosítani egyházunkban. *Molnár Balázs – Neuendettelsau, Németország*
Januárban nem kelt fel, májusban nem ment le a nap. Térdig érő hóban szagoltam bele a finn evangélikus népegyház és egy ortodox kolostor tömjénnel dúsított levegőjébe. Nemcsak nyelvé, de hitrokonására is lettem. *Sterczler Rita – Joensuu, Finnország*

Megváltoztathatják-e a keresztények a világot, vagy a világ változtatja meg a keresztényeket?

Századunk, tizedrésének elmúltával, egyre jobban megmutatja arcát. Sokasodnak azok a problémák, amelyeket néhány éve még megoldhattunk vagy megelőzhattunk volna. Idő és tér „besűrűsödik”.

A világ gondjainak nagy részét örököltük: a szegénység és gazdagság égbekiáltó ellentéte, az igazság és igazságtalosság megcsúfolása, a pénz- és hatalmi befolyásának erősödése és a politikai rendezőerők meggyengülése, az emberi élet elértéktelenedése és az emberi méltóságot védő fogalmak indusztrializálódása, az önértékű bürokrácia tobzódása és a demokrácia fedőfogalommal való mára a 20. században is megfigyelhető jelenség volt. Azóta azonban részben divattá, részben kényszerre vált a kiszolgáltatottabb fél nyakán élősködni, legyen az a gyengébb érdekérvényesítő képességű ember, az

ezer sebből vérző környezet vagy a mindig megcsapolhatónak tűnő jövő. A társadalom politikai, gazdasági és kulturális közterein egyre több uralkodni vágyó szereplő jelentkezik nulla erkölcsi felkészültséggel és felelősségvállalási hajlandósággal.

„Ilyen a világ”? Nem. A világ olyan, amilyenné tesszük, amilyenné válni hagyjuk. Olyan, amelyet megérdemlünk. Elég szomorú, de kijózanító kép ez, amelynek fenntartásához az egyházak is bőven hozzájárulnak.

A világ jobbításának elkezdésére csak szabad emberek képesek. Jézus a határtalan szeretet erejét mutatta meg szavaival és tetteivel néhány, a nyomába lépő embernek, halálával és feltámadásával pedig ugyanezt mutatta meg minden embernek a földön. Hogy a határtalan szeretet elég-e ahhoz, hogy a nyomába lépők változtassanak életellenes szokása-

ikon, az a 21. század elejének nagy kérdése.

A világ mai helyzete és a változtatás elvi és gyakorlati esélye élénken foglalkoztatja ma a rendszeres teológusokat. Ezeket foglalják össze – újabb keletű elnevezéssel – *közéleti teológia (öffentliche Theologie, public theology)* néven. A közéleti teológia szociális kérdésekből tevődik össze, amelyeknek egyik legfontosabb forrása a Biblia.

Nem véletlen, hogy a tavaly elindított *teológus mesterképzési szak (MA)* két szakiránya is a bibliai teológia és a szociális teológia. Azokat az érdeklődőket várjuk erre a képzési formára, akik szabadságuk keresése vagy tudatos megélése alapjából megbízható, teológiai forrásokat keresnek.

■ DR. BÉRES TAMÁS
(Rendszeres Teológiai Tanszék)

A recepción

– Miben más az egyetemünkön dolgozni, milyen többletet ad, hogy ez egy keresztyén, evangélikus intézmény? – kérdeztem Ispán Dorinát, egyetemünk recepcióját.

– Elsősorban lelki többletet ad. Otthonosan érzem magam a különböző igei alkalmakon, melyeken lehetőségem van fiatalokkal együtt részt venni. Sokkal közvetlenebb és barátságosabb a légkör, mint egy szállodai recepción. Jó érzés saját korszályombeliek között dolgozni. Családias a hangulat, az arcok nem változnak napról napra, mint egy szállodában – lehetőség adódik személyes kapcsolatok kialakítására. Ez nyugodtabb légkört és kevesebb stresszt jelent munkám során, érzem a kollégák és a hallgatók elfogadását.

– Volt-e valamilyen speciális kötődés a keresztyénséghez?

– Az érettségi után egy évet töltöttem Angliában önkéntesként a metodista egyháznál. Gyülekezetépítési és kapcsolattartási szolgálatokat végeztem, például gyülekezeti tagokat látogattam, gyermekfoglalkozásokat tartottam, közösségi programok szervezésében vettem részt.

– Milyen problémákkal fordulnak hozzád a recepción?

– Elsősorban az információ áram-

lását kell elősegítenünk a rektori hivatal, a tanszékek, a tanári kar és a hallgatók között. A recepción kezeljük a tanári és dolgozói jelenléti íveket, így egyszerűen meg lehet tudni,

hogyan aktuálisan ki van benn az egyetemen, illetve ha valaki beteg, ki helyettesíti. Az aktuális órarendről és egyetemi programokról is itt lehet bővebb felvilágosítást kérni. A recepción keresztül történik a hallgatói fénymásolás, valamint a vendégek és látogatók szállásfoglalása a teológusotthonba.

■ FERENCZI ÁGNES

A határtalan teológus

Sokszor fordul elő, hogy határokkal találkozunk: vezethetnek, visszatarthatnak, utasíthatnak és nevelhetnek. Könnyű dolog tudni a határt, de mi van akkor, amikor határtalan valami? Teológusként a határtalansággal szembesülünk. Mindenféle értelemben.

Sokszor nem tudunk határt húzni hit és diszciplína közé. Erről a határtalanságról mondta egyik tanárunk: „A teológus élete a saját laboratóriuma.” Nem elég, ha csak az eszünkkel vagyunk jelen, a teológuslét az egész egzisztenciánkat, egész létünket kívánja, mindenestül. Mert bár meg lehet tanulni hit nélkül is, hogy Azarjának, Júda királyának néhány évében lett uralkodó Menahém, de nem érdemes. Lehet, de nincs értelme.

A határ nem csak itt homályosul el. Amikor készülünk a pályára, a küldő gyülekezet egyfajta védőburokkal vesz bennünket körül. Aztán jön a

hittudományi egyetem, ahol hirtelen kétféle lesz minden teológus. Létezik a saját, otthoni gyülekezetünk, a teológusgyülekezet, és esetleg kapcsolatot tartunk még egy budapesti közösséggel is. Köztes állapotban vagyunk, amelyben a küldő gyülekezet imádságos ereje hordoz bennünket, és erre szükségünk is van. Ez a keresés időszaka. Szolgálva keresünk. Látogatjuk a gyülekezeteket, szolgálunk, szupplikálunk, közben pedig megismerünk.

Mindenfajta határtalanságot nehéz szemlélni és átlátni, mert a tudás, az ismeret mind sok feszültséggel jár. A két irányban végtelen számegegyesen sem tudjuk, hogy hol a határ; abban azonban biztosak lehetünk, hogy a középpont a nulla. Ugyanígy a teológia is feloldja a határtalanság problémáját, mert megadja a kezdőpontot: Jézus Krisztust. Ő az igazi határtalanság.

■ HAJDUCH-SZMOLA PATRIK

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem a magyar tudomány ünnepén, november 8-án 9.45 órai kezdettel *A Lélek formái* címmel konferenciát rendez az egyetem dísztermében. További információ az egyetem honlapján: <http://teol.lutheran.hu>. Minden érdeklődőt – előzetes bejelentkezés alapján – szeretettel vár az egyetem vezetősége.

Nyílt nap az Evangélikus Hittudományi Egyetemen

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem szeretettel hív és vár minden érdeklődő középiskolást és gyülekezeti tagot a november 10-én, csütörtökön reggel 8 órakor kezdődő hagyományos nyílt napra.

Jelentkezés és információ a rektori hivatalban: 1141 Budapest, Rózsa-völgyi köz 3. Tel.: 1/469-1051, 20/824-9263. Fax: 1/363-7454. E-mail: teologia@lutheran.hu

Közlemény az szja 1%-áról

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem köszönetet mond mindazoknak, akik 2009. évi személyi jövedelemadójuk 1%-ával az evangélikus teológiai képzés, továbbképzés és kutatás céljait szolgáló Dr. Sólyom Jenő Alapítványt támogatták. Az így befolyt összeg 2010-ben 302 267 Ft volt. A Csonka Albert-ösztöndíjat a 2011/2012. tanévre *Seben Glória* nyerte el.

A Dr. Sólyom Jenő Alapítvány adószáma: 18049000-1-42, számlaszáma: 11714006-20309868.

Minden további támogatást hálással fogadunk a jövőben is.

Az EHE vezetősége és az SJA kuratóriuma

Nem csak a hallgatók képviselőjében

Ebben az évben rendkívül vidám és elkötelezett csapat képviseli a hallgatók érdekeit az intézményben. Különböző feladatkörökben összesen kilencen dolgozunk a hallgatói önkormányzatban (HÖK) az egyetem közösségéért.

A tanulmányi ügyek, a program-szervezés, a hallgatók és a tanárok közötti kapcsolattartás és a más intézményekkel való jó viszony ápolása mellett fontos számunkra az is, hogy a hallgatók közössége lelki közösségé is váljon. Ezért ebben az évben három fontos kezdeményezésnek adtunk keretet, amelyek a közösség lelki megújulását szolgálják.

A több mint tíz éve elhunyt egykori ószövetséges professzor, *Mun-*

tag Andor emléke előtt tisztelegve indítottuk útjára „Olvasd velünk a Bibliát!” akciónkat, mely a naponkénti bibliaolvasáshoz ad útmutatást. Minden hónapban összegyűjtjük és a hallgatók kezébe adjuk az egyetem aktuális imatémáit is, hogy a közös imádságra hívjuk fel a figyelmet. A pénteki böjti imanap meghirdetésével közös böjtöltre is hívunk minden hallgatót.

Ezek a kezdeményezések az Istenhez való személyes közeledésre biztatnak. A Biblia olvasása, az imádság és a böjt személyes döntés kérdése. Az Istennel való közösség keresésének formái nagy hatással vannak az emberekkel való közösségünkre is.

Hisszük, hogy csak úgy alakulhat ki igazi lelki közösség, ha külön-külön és együtt keressük Isten jelenlétét.

A belső megújulás mellett fontosá vált a számunkra, hogy teológushallgatókként kifelé is nyissunk, tegyünk valamit a környezetünkért. Ezt szolgálja megújuló egyetemi lapunk, a *Lehelletnyi Élet*, mely részletesen számol be a teológiai történet eseményekről. Hallgatói kezdeményezés az is, hogy tegyünk valamit a Bosnyák tér hajléktalanjaiért. Szeretnénk, ha ez étel- vagy teaosztás formájában még karácsony előtt meg is valósulhatna. Hisszük, hogy munkánk Isten dicsőségét szolgálja...

■ GYURKÓ DONÁT HÖK-elnök

Az új élet

Közösségben, önállóban... Sok apró új dologgal kellett megbirkóznunk már az első hónapokban. Először is azzal, hogy szobatársunk van – a kis birodalmunk nem csak a miénk. Megosztani vagy csak egymás mellett megélni a csendet, az örömet, egy jó könyv hangulatát. Azzal is szembe-szülünk kellett, hogy ha nem mosunk magunkra, más sem fog! Meg kellett szoknunk, hogy figyeljünk arra, mi van a hűtőben, van-e még friss kenyérünk. Kikerültünk a családuink hétköznapi gondoskodásából – elindultunk a felnőtté válás útján.

Új gyülekezet... Bekerültünk a „teológusgyülekezetbe”. Ez újdonsága mellett különös is volt: egy egé-

szen más szerkezetű gyülekezet, más arcok, más szokások, más időpontok. De megkönnyítette a beilleszkedést, hogy testvéri szeretettel fogadtak minket új helyünkön.

A tanév pasztorálpszichológiai blokkszemináriummal kezdődött. Feladatokon, gyakorlatokon keresztül mélyülhettünk el abban, hogy kerültünk ide, kik vagyunk, honnan jöttünk. Egymással is ekkor találkozott először az évfolyam. Ezt követték az úgynevezett elsőéves napok, ahol már „összeszokott” csapatává váltunk.

Befogadva... Az évnyitón az egyetem rektora hallgatóvá fogadott minket. Ezután a másodévesek által szervezett „bagolytúra” kihívása állt előt-

tünk: egy kalandos séta Budapesten, a Bosnyák téren. Az elsőévesek egyetemi polgárrá válását a „bagolybefogadó” zárta le, ahol ünnepi keretek között a hallgatók fogadtak bennünket soraikba, és évfolyamunkat egy oktatónk vette szárnyai alá az előttünk álló évekre. A ceremónia után mulatság kezdődött: rengeteg játék, feladat és karaoke.

Nagyon sokat segít az egyetem és a felsőbb évesek, hogy be tudjunk illeszkedni. Fontos ez, hogy egymást segítve, egymásnak megnyílván, bizalommal tudjunk felkészülni Istentől kapott hivatásunk betöltésére. Ki lelkész, ki katekéta, ki kántor szakon.

▶ I. évfolyam

Katekétaszemmel

Elhívás és annak elfogadása, küldetés, hivatás, szolgálat. Nagy szavak, amelyeket sokszor hallunk már akkor is, amikor még csak kacsingatunk a teológia tudománya felé. Aztán azért beszélnek róla sokat, mert bekerültünk abba a közegbe, amelyre vágytunk, abba a közegbe, ahol ezek alapvető dolgok.

Majd az első tanulmányi évünk után rájövünk, hogy ezeknek a szavaknak a tartalma több, mint mi gondoltuk. Valahogyan átverekedjük magunkat ezen a problémán, jobb esetben megbeszéljük barátainkkal, lelkészeinkkel, tanárainkkal, hogy mi hogyan is képzeltük, mit is vártunk, és mindez végül miként csapódott le bennünk. És végül elkezdünk építkezni mindenféle területen. Teológiai látásmódunkban, tudásunkban, kapcsolatrendszerünkben, elkezdjük tudatosítani, mit is vállalunk, és azt hogyan lehet megvalósítani, összeegyeztetni életünk különböző puzzle-darabkáival.

Nem egyszerű dolog, hiszen az ember mint különböző rendszerek része, a különféle társadalmi elvárások miatt, illetve sokszor saját maga miatt folyamatosan falakba ütközik. Ezekkel a falakkal küzdünk, s próbáljuk lerombolni őket, hogy aztán valami újat, szebbet, jobbat, működőképesebbet hozzunk létre. Mindez nem elrettentő, inkább csak elgondolkodtató.

Egy filmben a női főszereplő, aki Istent és önmagát keresi a nagyvilág útvesztőjében, azt mondja: „A rombolás áldás. Ez az egyetlen út az új-jáépüléshez.”

Itt az egyetemen bármilyen szakon tanulunk is, ezt az utat végig kell járunk, hogy rájövünk, mi a cél. Az, hogy tanítsunk? Az, hogy vezessünk? Az, hogy pásztoroljunk? Hogy különleges, avagy teljesen hagyományos környezetben mozogjunk?

A teológusnapok, szupplikációk, tanítási gyakorlatok, gyülekezeti életébe való bekapcsolódás mind

azt szolgálja, hogy ezekre a kérdésekre választ kapjunk. Hogy az évek alatt megtaláljuk az utunkat, irányba állítsuk az életünket. Katekétaként sokszor átélem az elveszettséget, ugyanakkor az újra rátalálás öröme is. Sokszor le kell romboljak magamban képzeteket, hogy utána tisztábban lássam hivatásomat, egyházamat, identitásomat, elköteleződésemet. De hiszem, hogy megéri küzdeni, megéri megvívni a harcokat, rombolni, építeni és közben tudni, hogy nem egyedül vagyok a pályán, nem egyedül futok, hogy vannak előttem, akik vezetnek, mellettem, akik velem egy tempóban futnak, és mögöttem, akikért meg kell állni, hogy fölsegítsük őket.

„...tegyünk le minden ránk nehezedő terhet, és a bennünket megkörményező bünt, és állhatatossággal fussuk meg az előttünk levő pályát. Nézzünk fel Jézusra, a hit szerzőjére és beteljesítőjére...” (Zsid 12,1b–2a)

■ LIPTÁK KATA

Menza

Minden nap mosolyt kapunk az ebéd mellé, kedves, olykor csipkelődő kérdésekkel. Figyelnek ránk, szeretnek minket, a kedvünkben járnak. Még egy ötletládát is kitétek, amelybe dobhatjuk saját receptjeinket. Megismernek, tudják, kinek mekkora adag a kapacitása, ki mit szeret. Nemcsak dolgozók, de „anyu konyhájának” visszacsempészői is egyetemi életünkbe.

A mellékletet szerkesztette Szűcsné Pröhle Livia és Sterczler Rita. Fotók: Hulej Klaudia, Pethő Attila, Sterczler Rita, Szabó Lajos és Zsíros András.

REMÉNYIK SÁNDOR

Golgota

Kövel, kereszttel csínján bánjatok,
Kövezni könnyű, megfeszíteni játék,
Kimondatlanságba kimondott szavatok
Nehogy majd visszavágyjék.

Jaj, hány lélekben vannak mindig hárman:
Kétfelől két bűn két keresztre verve
S közből az Isten egyszülött fia,
Nem értve, nem ismerve.

Kolozsvár, 1916. május 20.

„Én nem tudok a templomtól megválni”

Beszélgetés a kilencvenkilenc éves Matuz Jánosnéval

► **Először a népviselete, majd a szemmel láthatóan sokat forgatott Evangélikus énekeskönyve, végül pedig derűs, mosolygós arca tűnt fel a BKV-buszon azon a bizonyos vasárnap reggelen, amikor néhány hete először találkozunk. Negyed óra múlva már azt is tudtam róla – másoktól –, hogy kilencvenkilenc esztendeje a rákospalotai gyülekezet tagja. Otthonában, ahol fiával és menyével él, beszélgettem Matuz Jánosnéval, azaz Terus nénivel.**

– Itt születtem Rákospalotán. Öten voltunk testvérek, én voltam a legidősebb. A húgaim és az öcsém is hetvenéves koruk körül meghaltak. Hogy velem mi a célja a Jóistennek, nem tudom. De még mindig tart a kegyelmében.

– *Ahogy láttam az énekeskönyvét, Terus néni sem hagyta el az ő dolgait...*

– Küzdelmes volt az életem, de az ének és az imádság mindig sok erőt adott. Hatéves voltam, amikor édesanyám kézen fogva elvitt a templomba. A szüleim minden reggel jártak istentiszteletre. Annyira megszoktam a templomba járást, hogy én nem tudok a templomtól megválni. Amíg az erőm engedi, nekem ott a helyem. Az anyám is azzal ment el kilencvennyolc éves korában, hogy „az egyházat ne hagyjátok el! Ha az utolsó adjátok is oda, akkor is segítsétek az egyházat, hogy fönmaradjon!”

– *Amennyire tudom, nemcsak Terus néni oszlopos tagja a rákospalotai gyülekezetnek, hanem többen is a családjában.*

– Igen, a fiamra és a menyemre sok mindenben lehet számítani. A menyem a gyülekezeti iratterjesztéssel is foglalkozik. A lányunokám volt sokáig a kántor. A nyolcvanas években ezt még a leendő főnökének is bevallotta. Ő csak annyit válaszolt, hogy ez mindenkinek a magánügye, csak őt ne akarja megtéríteni.

– *A rákospalotaiaknak két templomuk is van. A Juhos utcai mellett egy nagyobb lelki hajlékot is felépítettek. Miért volt erre szükség?*

– Mert a gyülekezet kinötte a „kistemplomot”. Nagy ünnepeken két istentiszteletet is tartottunk, mégis sokan kint álltak. Hetven évvel ezelőtt, 1941-ben szentelte fel Kovács Sándor püspök úr a Régi Főti úton álló nagytemplomot.

Az a baj, hogy ma az embereket

nem érdekli, hiába szól a fülükbe az istentiszteletre hívó harang. Eltávolodott a nép az Istentől, azért vagyunk ilyen rossz helyzetben.

– *Emlékszik a konfirmációjára?*
– Hogyne! Vagy negyvenen voltunk, Pröhle Sándor volt a konfirmáló lelkészünk. Az ő idején épült a nagytemplom is. Nagyon szeretttük őt.

– *Terus néni kapott akkor Bibliát vagy énekeskönyvet?*

– Nem, nem volt ez szokás. A mi családjunk ráadásul még szegény is volt, nem voltak földjeink. A lányok cífrában jártak a templomba, és amikor panaszkodtam, hogy én is szeretnék olyan ruhát, akkor édesanyám azt mondta: „Kislányom, lá-

A SZERZŐ FELVÉTELE

gusztusban, akkor vasárnap az istentiszteleten Ponicsán Erzsike, a lelkész-nőnk ezt az éneket választotta.

– *És mit jelent Terus néni számára az imádság?*
– Megkönnyebbülést. Eddig már olyan sok mindenem átsegített a Jóisten! Amikor a családban is voltak bajok, és könyörögtem hozzá, mindig megsegített. Most is minden reggel, amikor felébredek, imádsággal kezdem a napot. Először is magamért imádkozom. Hálát adok, hogy az éjszaka megtartott minden baj nélkül, és megköszönöm, hogy újra láthatom az ő szép napját. Aztán a családtagokért – köztük fiaméért, két unokámért, négy dédunokámért – imádkozom külön-külön. Utána a betegekért, az időjárásért. Hogy segítse az embereket az ő érdemük szerint. Szóval sok mindent, amit a Jóisten az eszembe hoz.

– *Este is imádkozik?*

– Akkor is. Megköszönöm a mögöttünk álló napot, hogy megsegített engem is, meg a családomat is. Az utakon levőkért mindig imádkozom, hogy ne legyen annyi baleset és szomorúság. Ezt mindig hozzáteszem.

– *Ez nagyon nagy szolgálat! Van kedvenc igéje vagy olyan, amelyik valami oknál fogva emlékezetes?*

– A Bibliát elsősorban az *Útmutató* szerint olvasom. Nagyon szeretem a zsolnárokat. Ott több helyen is meg van jelölve a Szentírásom. Mindjárt idehozom, megmutatom... Na, látja? Ez a *Juli* húgom Bibliája volt. Bele is van írva, hogy 1981. január 18-án vette. Szívbeteg volt, és azon a napon halt meg, amikor a Lutheránus Világszövetség nagygyűlésének záró istentisztelete volt itt, Budapestben. Hiába hívtak a sportcsarnokba, én hozzá mentem a kórházba, mert akkor már nagyon rosszul volt. Amikor elbúcsúztam tőle, akkor adta nekem. Azóta ezt használom.

– *Látom, hogy igés lapokat is tart benne.*

– Ezeket a sok év alatt kaptam. Ezt a kis versikét még anyám írta le ennek a blokknak a hátuljára: „A templom Isten háza, életét az elhibázza, aki nem látogat bele, mert az Isten nem lesz vele.” Hát én ezeket itt tartsam.

De az előbb kérdezte a kedvenc igeversemet. Az egyik a 62. zsolnárból való: „Csak Istenben nyugoszik meg lelkem; tőle van az én szabadulásom. Csak ő az én közöklám és szabadulásom; ő az én oltalmam, azért nem rendülök meg felettből.”

■ BODA ZSUZSA

A HÓNAP IGÉJE – NOVEMBER

„Jó az Úr! Menedék a nyomorúság idején, gondja van a hozzá folyamodókra”

(Náh 1,7)

Amikor a gazdag ifjú Jézushoz megy, így szólítja meg őt: „Jó Mester...” Az Úr válasza így szól: „*Miért mondasz engem jónak? Senki sem jó, egyedül csak az Isten.*” A történet folytatódik, de mi most csak ezt a részét nézzük.

Isten jó, nincs benne semmi hamisság. És ha ő az egyetlen jó, akkor minden más és mindenki más rossz. Ha az egy igaz Istent választjuk, akkor jó vezetőnk van az életen át, és tudhatjuk, hogy ha az ő szava, igéje helyett mást választunk, akkor rosszul és a rosszat választjuk. Te döntöttél-e már Jézus mellett? A gazdag ifjú nem ismerte föl benne az Istent, ezért nem is találta meg az igazi megoldást élete nagy kérdéseire.

Ne legyen formáság az ajkadon, hogy „a Jóisten majd csak megsegít”. És ne legyen hamis szó a meglepetés szava, hogy „te jó Isten!” Bármilyen törtenik, bízz benne: jó az Úr! Fakadjon a szívedből Jób bizonyossága: „*Az Úr adta, az Úr vette el. Áldott legyen az Úr neve.*”

Mert nem csupán sikerekre, egészségre, anyagiakra van szükségünk. Nem tesz boldoggá, hanem Isten jelenléte. Mert ha ezt megkapod, akkor az olyan, mint egy vár, mint egy menedék, ahova be lehet menekülni, ahol el lehet rejtőzni. A várban

rejtve vagy az ellenség nyilaitól. Ha kilépsz a vár oltalmazó falai közül, véged lehet. Hogy az Úr menedék, azt jelenti, hogy ott vannak ugyan a bajok vagy az ellenség, de neked békességed lehet, mert Isten oltalmazó kezében vagy. Van Megváltód és őriződ.

Láttam egy egyszerű kis képet: vihar tépázott egy fát, és az egyik ág tövében ott volt egy fészek, benne kicsiny madárkák. A kép felírta ez volt: „Oltalom”. Életed viharai között is menedéket találhatsz az Úrnál.

Csak hívd őt. Ő csupán ennyit vár. Nem is tudsz többet tenni. De miért nem teszed meg ezt a kicsit? Majd megtapasztalod, hogy ő valóban létezik, és valóságos a segítsége.

Egyszer egy hitetlen vitázott a lelkipásterrel. Az rávette, hogy legálább próbálja ki, igaz-e, amit mond. Csak térdeljenek le, és mondjon annyit: „Istenem, ha vagy, mutasd meg magad!” Az ember megtette, és boldog bizonyosságban kelt föl az imádságból: van Isten. Jó az Úr!

Ne feledd e hónap egyetlen napján sem: minden szükségeden folyamodhatsz Istenhez, és megtapasztalod, hogy gondja van a világra – és gondja van reád is.

■ SZÉLL BULCSÚ

HETI ÚTRAVALÓ

„Íme, most van a kegyelem ideje!
Íme, most van az üdvösség napja!”
(2Kor 6,2)

Szentháromság ünnepe után az utolsó előtti megelőző vasárnapon az *Útmutató* reggeli és heti igéi figyelemre méltóak: oda kell állnunk Isten ítélszéke elé! A visszazámlálás elkezdődött, egyházi évünk utolsó három hete ezt üzeni: célegyenest igyekezzünk – halálon, feltámadáson, ítéleten át – elhivatásunk jutalmára, az örök életre. De ne feledjük: „...kegyelemből van üdvösségetek a hit által, és ez nem töle van: Isten ajándéka ez...” (Ef 2,8) A Bíró, mielőtt ítélné, eljött meghalni értünk! Értjük? Dr. Luther szerint: „Az a legjobb készenlét az ítéletnapra, ha valaki bűn nélküli életre vágyik. Krisztus azt mondja, hogy az ő eljövetele: megváltás.” Jézus második eljövetele minden ember előtt nyilvánvalóvá lesz: „*Mert ahogyan a villám cikázik, és az ég aljától az ég aljáig egyszerre villan fel és fénylik, úgy jön el az Emberfia is az ő napján.*” De hol, mikor jön el? Jézus, akiben „*az Isten országa közöttetek van*” (Lk 17,24.21), nyilvános fellépését így kezdte: „...elközelített már az Isten országa: térjete meg, és higgyetek az evangéliumban.” (Mk 1,15) „Bizony, bizony, mondom tinéktek: mind, aki megtartja az én beszédemet, az halált nem lát örökké.” (GyLK 702) Pál szerint „*ha élünk, az Úrnak élünk, ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Tehát akár élünk, akár meghalunk, az Úri vagyunk.*” (Róm 14,8) Ezért arra törekszünk, hogy kedvesek legyünk neki, mert „mindnyájunknak meg kell jelennünk a Krisztus ítélszéke előtt, hogy mindenki elvegye jutalmát aszerint, amit a testben cselekedett: vagy jót, vagy rosszat.” (2Kor 5,10; LK) De addig a magvető pazarlóan szórja az ige magvát, gazdag termést várva. S e példázat kapcsán Jézus Urunk közli: „*Nektek megadatott az Isten országának titka*” (Mk 4,11), hogy lássunk, értsünk s megtérjünk! A nagy megpróbáltatás ideje és a világméretű evangélicáció megelőzi az Emberfia visszajövetelét. Ő óv: „*Ti pedig vigyázzatok magatokra*”, mert „*mindenki gyűlöl majd titeket az én nevéért; de aki mindvégig kitart, az üdvözül!*” (Mk 13,9.13) Reformátorunk 528. születésnapja előtt így szól a figyelemre méltó és a bátorítás: „*Ne feledkeztek meg vezetőitekről, akik az Isten igéjét hirdették nektek. Figyeljétek életük végére, és kövessétek hitüket. Jézus Krisztus tegnap, ma és mindörökké ugyanaz. Különbő idegen tanításoktól ne hagyjátok magatokat félrevezettetni.*” (Zsid 13,7–9) Itt az indoklás Jánostól: „...sok antikrisztus jelent meg: ebből tudjuk, hogy itt az utolsó óra.” Meg ne tagadjuk Jézust; az ő igérete „*az örök élet!*” (1Jn 2,18.25) Márton névnapján nemcsak három, hanem minden(kori) tanítványának szól az Úr figyelemre méltó: „*Virrasztatok, és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek: a lélek ugyan kész, de a test erőtlén.*” (Mt 26,41) Mivel az Emberfia eljövetele idejét „*senki sem tudja, (...)* csak az Atya”, ezért ő háromszor figyelmeztet így: „*Vigyázzatok, legyetek ébren...*” (Mk 13,32–33; lásd még: Mk 13,35.37) Te is kérd, míg tart számodra a kegyelem ideje: „*Ó, add, Uram, míg élek / E földi téreken, / (...)* Hogy éberem találjon / Igaz ítéleted!” (EÉ 514,3)

■ GARAI ANDRÁS

NAPPOS OLDAL

Szerkesztette: BODA ZSUZSA

Mezei pocok

Szürke bunda, halk cincogás, csillogó szemek, rövid farkinca és mindig izgatottan remegő, hosszú bajuszszálak – ez a mezei pocok. A leggyakoribb rágcsáló hazánkban, legelőkön, lucerna- és gabonatóblákban mindeütt otthon van.

Föld alatti járataiban lakik, egy kis kamrában fűszálakból készít fészket magának. Lakásának több kijárata is van, ezeket a felszínen rágással tisztán tartott keskeny, kanyargó ösvények kötik össze. A pocok úgy szalad rajtuk, mint a villám. Amikor leesik a hó, és fehérbe borítja a határt, a járatok hideg paplan alatt vezetnek – nagy bánatukra a baglyoknak és ölyveknek, hiszen a pocok csak ritkán jön elő, láthatatlanul mozog a hó alatt, és teljes biztonságban van.

A mezei pocok általában minden negyedik évben túlszaporodik, szaknyelven *gradál*. Ilyenkor az egyébként szürkületi és éjszakai életmódú állatok nappal is futkosnak, a lucernatartó szinte mozogni látszik, annyian vannak. A gradáció ősszel magától összeomlik, az állatok legnagyobb része elpusztul. De mindig marad annyi, hogy tavasszal mindent újra kezdjenek. Szapora állatok, a nőtények évente hat-hét alkalommal fial-

MESÉLNEK AZ ÁLLATOK

só számú közellenségeként szokták őket emlegetni. A gabonaszálakat például a tövükönél rágják el, hogy a kalászhoz jussanak.

A hullámzó búzatengerben biztonságban vannak, de aratás után, amikor este kidugják az orrukat a föld alól, rémülten látják, hogy minden megváltozott. A búzatábla helyett csak tarló maradt, ahol már nem tudnak elrejtőzni a baglyok, ölyvek, görények, rókák előtt. A karcsú menyét még a járataiba is követi a menekülő pocokot. Bizony, aratás után nem könnyű a mezei pocok élete.

■ SCHMIDT EGON

RAJZ: BUDAI TIBOR

nak, ivadékai pedig már háromhetesen ivarérettek, és még abban az évben maguk is fiatalokat hoznak a világra.

A mezei pocok a zöld vetéstől és a lucernától kezdve a búzán, kukoricán és cukorrépán át mindent megisznek, megrágcsálnak, így jelentős károkat okoznak. A mezőgazdaság el-

Kérdések

1. Vajon hány kicsinye van?
2. Mit gondolsz, milyen súlyú egy mezei pocok?
3. Vajon meddig élnek?

Válaszok: 1. egyszertre 4-12; 2. 30-50 gramm; 3. 1-2 évig.

Őszi falevelek

Az alábbi őszi falevelek segítségével Jézus egyik felszólítását olvashatjátok össze, ha a lenti kód alapján a levelek alá írtok a megfelelő betűket.

sz k n s i t e l r g é

Kedves Gyerekek!

► Mostani hatrészes sorozatunkban olyan bibliai történeteket idézünk fel, amelyekben az angyal(ok)nak fontos szerepük van. Minden részhez tartozik egy rejtvény is. A sorozat végén a helyes megoldásokat összegyűjtve küldjétek be szerkesztőségünk címére (Evangélikus Élet szerkesztősége, 1085 Budapest, Üllői út 24.). A borítékra írtok rá: **Gyermekvár**.

GYERMEKVÁR

5.

Élt Názáretben egy fiatal lány, akit Mária-nak hívtak, vőlegényét pedig Józsefnek.

Egy nap érdekes dolog történt. Amint Mária otthon tevékenykedett, hirtelen egy angyal jelent meg előtte, és így köszöntötte őt:

– Üdvöz légy, kegyelembe fogadtott, az Úr veled van!

Mária nemcsak megijedt a váratlan látogatót látva, de nem is nagyon értette, mit mondott az angyal. Az azonban így folytatta:

– Ne félj, Mária, mert az Úr nagyon szeret, és téged választott ki. Nem sokára fiad fog születni. Nevezd őt Jé-

zusnak! Az Isten Fiának fogják őt hívni, király lesz ő. Uralkodásának pedig nem soha nem lesz vége.

Mária nagyon elcsodálkozott ezeken a szavakon, és azt kérdezte a mennyei követtől:

– Hogyan lehetséges, hogy fiam lesz, amikor még nem mentem férjhez?

– A Szentlélek száll majd le rád – felelte az angyal –, ezért a fiad is szent lesz, az Isten Fia. Az Istennek semmi sem lehetetlen.

– Legyen úgy, ahogyan az Úr akarja – mondta Mária.

Akkor az angyal, ahogy jött, el is tűnt. Egy angyal megjelent Józsefnek

is álmában, és neki is elmondta: Mária-nak a Szentlélektől fia fog születni. Így is történt – néhány hónap múlva valóban megszületett Jézus Betlehemben.

Húzzátok ki a megadott szavakat a betűhálóban! Függőleges és vízszintes irányban haladjatok! Egy betű csak egy szóhoz tartozik. A megmaradt betűkből egy szót olvashattok össze. Ezt küldjétek be!

álmom, angyal, Jézus, jött, hír, fiú, Mária, öröm

RAJZ: JENES KATALIN

Templom a pajtában, bevásárlókocsi az istentiszteleten

► „Adjunk hálát a természet egy tanyán, legyenek ott fiatalok a »buli« miatt, legyen színjáték, és törekedjünk az ökológiai kérdések felvetésére is!” Valahogy így tarthattak eligazítást egymásnak a különböző felekezetekhez tartozó lelkészek a közös istentisztelet előtt. A jeles alkalomra Soltvadkert németországi testvértelepülésén, a svábföldi Bodelshausen egyik tanyáján, a pajtában került sor.

benne közösen mondandó szöveg, sok ének és vidám rajzok egyaránt. És akinek ettől nem lett volna jó kedve, az a sok gyerek láttán bizony csak elmosolyogta magát. Mert ők aztán tényleg élvezték a „tanyasi misét”. Jól

megnéztek minden állatot, a szamarat meg is lehetett simogatni.

De persze előbb az istentisztelet! A kántorságot a helyi fúvósok vállalták el – repertoárjukon éppúgy szerepel-

beszél, amelyekről a gyerekek a lelkész által készített fotókat osztogattak a szertartás előtt. Ezeknek a madaraknak a példája – tudniillik hogy miután nyáron megtanultak repülni, el is hagyják a fészket – a teremtés rendjére emlékeztet minket. Arra, hogy Isten rendelése szerint olyan közösségek is léteznek a földön, amelyek tőlünk függetlenül élnek a maguk életét, nekünk, embereknek pedig tisztelnünk és óvnunk kell őket. Az ökológiai szemléletű gondolkodást minden embernek el kell sajátítania – hiszen mindannyiunké a világ, amelyet kaptunk.

Az igehirdetést reklámba illő jelenet követte: a helyi evangéliumi pünkösdi közösség két tagja beszélgetett egy szupermarketben. Mit beszélgetett? Vitázott! Persze ehhez nem kellett felkeresniük egy valódi üzletet: tolták a bevásárlókocsit a pajtatemplom közepén, és a különböző élelmiszerek génekezeltetését kritizálták. Vajon mit illik vennie egy tudatos háziasszonynak, és mit kell elutasítania – akár a szájbarágós reklámok ellenére is! Na és hogy a dolog hiteles legyen, mindez nem a német irodalmi nyelven történt, hanem a helyi sváb nyelvjárásban. Ez külön nyomatékot adott az ügynök. Templomban ugyanis nem divat nyelvjárásban beszélni, de egy pajta-istentiszteleten, pláne bevásárláskor, még hiteles is.

A kórus és a fúvósok szolgálata után a könyörgések következtek, majd üde színfoltként visszajött a gyereksereg. Az ő énekük után a lelkész mindegyikük kezébe nyomott egy-egy buborékfújót, és adott jelre egyszerre szálltak fel a szappanbuborékok.

Így lett meghitt vége annak az istentiszteletnek, amely formáját és helyszínét tekintve igazán különleges volt. Egy kis összefogással nálunk is megvalósítható lenne!

■ IFJ. KÁPOSZTA LAJOS

Német vendéglátóim lelkesen invitáltak erre az október eleji alkalomra, mondván: minden évben nagy esemény ez arrafelé. És bizony ismét nem csalatkoztam – ezek az emberek tényleg ökumenikusan gondolkodnak, és tényleg tudnak szervez-

A SZERZŐ FELVÉTELE

ni. A szokatlan őszi melegben több százan gyűltek össze a falu szélén.

No, azért ez a pajta nem akármilyen pajta volt: óriás szalmabálák a fal mentén az egyik oldalon, míg a másikon a lovak és szamarak. A bejáratnál szemben az oltár, amelyet a katolikus hívek kalocsai terítővel díszítettek – akár a mi kalocsai katolikus főegyházmelegyénkben. Bent pedig sörpadok, mintegy háromszáz ember számára.

A bejáratnál mindenki megkapta az istentiszteleti rendet. Szerepelt

nek világi, mint egyházi művek –, az énekvezetés pedig a közös ökumenikus csapat feladata volt.

A liturgiai rész után a gyerekek kivonultak a pajtából. A foglalkozásuk témáját – állatok a Bibliában – élőben is illusztrálták számukra a szervezők. Persze a cethalat és a tevét nem tudták prezentálni, de kakasban, nyúlban, lóban, marhában, szamárbán és birkában nem volt hiány.

Prédikációval az evangélikus lelkész szolgált az istentiszteleten. A templomtoronyban élő sólymokról

Őrségi lendület

► Sok-sok erőfeszítés és komoly előkészítő munka után július 20-án hivatalosan is megkezdődött az őrimagyaródsi Életfa evangélikus ifjúsági tábor bővítése. Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap által finanszírozott, közel 42,5 milliós beruházás keretében a meglévő korszerűsítése mellett új épületrész is épül, továbbá a majdani teljes épület téli üzemeltetésére is sor fog kerülni.

Ugyanakkor a táborhely elsődleges funkciója nem változik, és a fő cél továbbra is az, hogy helyet adjunk az egyházmegyei táboroknak, noha az átalakítással lehetőség nyílik rá, hogy kisebb csoportok – vagy akár egy-egy család is – kényelmesen tudjanak pihenni az újonnan épülő apartmanokban.

A kilencvenes években Kis István lelkész által életre hívott táborhely fejlesztését Farkas Sándor lelkész indította el, aki a sikeres pályázat benyújtását követően kidolgozta a leendő táborhely új arculatát. Az előkészítés második szakaszának irányítását azonban a gyülekezetben tíz esztendőn át szolgáló Loós Csaba lelkész vállalta, alapos és körültekintő munkájával pályára állítva a bővítési/felújítási projektet. Helyettesítő szolgálata nem sokkal az építkezések megkezdése után telt le. Augusztus 1-jé-

től a tábor építésének felelőse az őrimagyaródsi egyházközség újonnan megválasztott lelkésze, Pethő

FOTO: PETHŐ ATTILA

Attila lett, akit augusztus 13-án iktatott be hivatalába Rostáné Piri Magda esperes.

Közel három esztendő után tehát eljutottunk a megvalósításig, és a következő év tavaszától reményeink szerint az őrimagyaródsi Életfa evangélikus ifjúsági tábor – immáron a jelen követeleményeihez illeszkedő, megújult formában – újból fogadja a táborozni, pihenni, elcsendesedni vágyókat.

■ HERCZEG IMRE felügyelő

Déli gyümölcs és nyelvhelyesség

Nem baj, ha az élőbeszédben ami kerül az *amely* helyére, és nem feltétlenül hiba az sem, ha ma már sok esetben iktelenül ragozzuk az ikes igéket. A nyelv folyamatosan változik, szükségképpen változnak tehát a nyelvhelyességi szabályok is. Mindemellett célszerű figyelniük mondanánk igényes nyelvi megformálására – minderről hallhattak a délpesti baptista gyülekezetek fiataljai október 28-án este lapunk olvasószerkesztőjének, Dobsonyi Sándornak az előadásán.

punk, a *Békehírnök* felelős szerkesztője. Házigazdaként az októberi alkalom témájául a magyar nyelvet jelölte meg, olvasószerkesztőnk így a mintegy ötvenfős hallgatóságnak bemutathatta, miként tanúskodik a sajtó nyelve a jelenben éppen zajló nyelvi változásokról, nem titkolva közben azt sem, hogy ezeket sokszor a nyelvészek is különbözőképpen ítélik meg.

A élénk érdeklődést kiváltó, kérdésekkel, hozzászólásokkal tarkított alkalom jól kiegészíthette a fiatalok-

A főváros déli területére utaló, *Déli gyümölcsök* elnevezésű közös ifjúsági bibliaórákra havonta várja a fiatalokat a pestszentimrei gyülekezet imaházába Háló Gyula lelképásztor, nem mellesleg baptista testvérla-

nak az iskolai nyelvtanórákon elsajátított ismereteit, az este pedig jó példa volt arra, hogy Jézus szavára lehet a magyar nyelv szabályai szerint is figyelni.

■ BODA ZSUZSA felvétele

Díjazott tollforgatók

Ökumenikus reformációi istentisztelet keretében adták át idén a Protestáns Újságírók Szövetségének (Prúsz) Rát Mátyás-díját. Az újpesti baptista imaházban október 30-án tartott ünnepi alkalmon dr. Kádár Zsolt református esperes hirdette Isten igéjét, *A reformációra emlékezzünk* címmel pedig Marosi Nagy Lajos baptista presbiter tartott előadást. A liturgiában az újpesti protestáns gyülekezetek lelképásztorai vettek részt, az újpesti baptista gyü-

lekezet énekkarát Kovács István vezényelte.

Az est második felében Novotny Zoltán, a Prúsz elnöke és Csoma Áron református lelképásztor adta át a néhai győri evangélikus lelkészről, a Magyar Hírmondó alapító szerkesztőjéről, Rát Mátyásról elnevezett díjat. Idén Bagdán Zsuzsanna és Kiss Sándor, a Reformátusok Lapja két fiatal újságírója kapta a protestáns újságírói elismerést.

► EvÉlet-infó

Ferencvárosi zsolttárlat

A leggyönyörűsebb példázatgyűjtemény – ahogyan Luther nevezte a *Zsolttárok könyvét* – ihletet alkotásából nyílt kiállítás *Telkes Tamásnak* október 21-én, pénteken a Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjtemény épületében. Az egyébként biztonsági őrként dolgozó grafikusművész korábban Villon verseihez és Shakespeare szonettjeihez készített illusztrációkat. A zsolttárolapokból összeállított budapesti tárlatot – amely november 26-ig látogatható – dr. Szentpétery Péter, az Evangélikus Hittudományi Egyetem docense, dr. Simon Péter történész és Bächer Iván közíró nyitotta meg.

■ SZABÓ ISTVÁN felvétele

HIRDETÉS

Az Északi Evangélikus Egyházkerület közgyűlését a 2005. évi IV. tv. 84. § alapján november 11-én, pénteken 14 órakor a budahegyvidéki gyülekezet templomában (1123 Budapest, Kék Golyó u. 17.) tartja. Mindenkit szeretettel várunk.

HIRDETÉS

A Luther Kiadó szeretettel meghívja önt és kedves ismerőseit november 12-én, szombaton 17 órára *Fenyvesi Félix Lajos Egy régi templomra* című kötetének bemutatójára a budavári evangélikus templomba (Budapest I., Táncsics Mihály u. 28.).

Bevezetőt mond dr. Fabiny Tamás püspök. Közreműködik a *Lutheránia* énekkar Kamp Salamon vezényletével, Mekis Péter orgonaművész, Havas Judit előadóművész.

Emlékezés a forradalom miniszterére

Többéves hagyományt követve egyházunk országos presbitériuma Maléter Pál (1917–1958) emléktáblájának megkoszorúzásával kezdte októberi ülését. Az 1956-os forradalom egyik mártírjának, a harmadik Nagy Imre-kormány – nem mellesleg evangélikus – honvédelmi miniszterének emléktábláján a testület és az országos iroda dolgozóinak nevében Pröhle Gergely országos felügyelő és Gáncs Péter elnök-püspök helyezte el az emlékezés koszorúját október 27-én. Az országos iroda székházának külső falán található tábla tanúsága szerint 1939-ben az Üllői út 24. szám alatti Lutherotthon lakója volt az akkor még orvostanhallgató Maléter.

■ BODA ZSUZSA felvétele

Maléter Pálról megemlékező cikkünk az Evangelikus Élet 2007. október 28-i számában olvasható – honlapunkon is (www.evangelikuselet.hu).

HIRDETÉS

A Magyarországi Evangélikus Egyház nevében meghívjuk a IV. Katalin-napi evangélikus bálra november 26-ára a Budavári Önkormányzat aulájába (1014 Budapest, Kapisztrán tér 1.).

Program • 19.00: Beköszöntő – Bényi Ildikó és Schulek Csaba. Az est fővédnöke: Schmittné Makray Katalin, a köztársasági elnök felesége • 19.30: Tokody Ilona Kossuth-díjas, kiváló és érdemes művész, Muskát András énekművész. Zongorán kísér: Nagy Márta zongoraművész. • 19.50: Az év evangélikus borása: Galántai Károly (Soltvadkert) • 20.00: Büfévacsoara • 21.00: Cigánymisszió – a bál jótékonyági célja (Bakay Péter missziói lelkész) • 21.10: Palya Bea énekel • 21.30: Nyitótánc (Majorné Vigh Zita és Major Péter, valamint Juhász Viktória és Szabó János) • 21.40: Tánc a Simple zenekar kíséretében • 23.00: Fehér Jenőnek, a fasori evangélikus gimnázium diákjának zongorajátéka • 23.05: Tombolasorsolás • 23.45: Tánc • 2.00: Zárás

Műsorvezetők: Bényi Ildikó és Schulek Csaba.

A tombolajegyek árából befolyt összeg a Görögszálláson megvalósított cigánymisszióban indult közösségfejlesztő, szociális és foglalkoztatási program támogatását szolgálja.

Megjelenés: hölgyek: bál öltözék, hosszú ruha; urak: sötét öltöny vagy szmoking.

Jegyek 5000 forintért kaphatók október 24-től a Huszár Gál papír- és könyvesboltban (1054 Budapest, Deák tér 4.). (A vacsorára és egy italra minden kedves meghívott a vendégünk, az est hátralévő részében az italszámlát az urak rendezik.)

HIRDETÉS

Márton-napi vesperás

A Ferencvárosi Kántorátus szeretettel hívja önt és kedves családját Márton-napi polifon vesperására, amelyet november 11-én, pénteken este 6-kor tart a Gát u. 2. alatti templomban. Elhangzanak Thomas Stoltzer és Balthasar Resinarius feldolgozásai. Igét hirdet Véghelyi Antal.

Istentiszteleti rend • 2011. november 6.

Szentháromság ünnepe után utolsó előtti megelőző (ítélet-) vasárnap.

Liturgikus szín: zöld. Lekció: Mt 24,15–18; 1Thessz 4,13–18.

Alapige: Zsolt 103,6–13. Énekek: 495., 499.

I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Bencéné Szabó Márta; de. 10. (német, úrv.) Johannes Erlbruch; de. 11. (úrv.) Bence Imre; du. 6. Bencéné Szabó Márta; **II., Húvösvölgyi út 193., Főb** de. 10. (úrv.) Zászkaliczky Pál; **II., Modori u. 6.** de. 3/4 11. Sztojanovics András; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv.) Fodor Viktor; **Csillaghegy–Békásmegyér, III., Mező u. 12.** de. 10. (úrv.); **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. (úrv.) Bálintné Varsányi Vilma; **Újpest, IV., Lebstock M. u. 36–38.** de. 10. (úrv.) Solymár Péter Tamás; **Káposztásmegyér, IV. Tóth Aladár út 2–4.** de. 9. (úrv.) Solymár Péter Tamás; **V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv., családi) dr. Magyarokúti Gyuláné; de. 11. (úrv.) dr. Bácskai Károly; du. 6. Cselovszky Ferenc; **VII., Városligeti fasor 17.** de. 10. (családi) Pelikán András; de. 11. (úrv.) Pelikán András; **VIII., Üllői út 24.** de. fél 11. Szabó Bertalan; **VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák) Gulácsiné Fabulya Hilda; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 9. Szabó Bertalan; **IX., Haller u. 19–21., I. emelet** de. fél 10. (családi) Bolba Márta; de. 11. (úrv., énekes liturgia) Koczor Tamás; du. 6. (vespera) Bolba Márta, liturgus: Muntag Lőrinc; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. 10. (úrv.) Benkőczy Péter; **Kerepesi út 69.** de. 8. (úrv.) Tamásy Tamás; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) dr. Blázy Árpád; de. fél 10. (úrv., családi) Kovács Viktor; de. fél 11. (úrv.) dr. Blázy Árpád; du. 6. (vespera) Kovács Viktor; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. dr. Blázy Árpádné; **Egyetemi és főiskolai gyülekezet, XI. Magyar tudósok krt. 3.** du. 6. (Láthatatlan Színház előadása); **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) Bence Imre; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) Keczkó Pál; de. negyed 12. (családi) Keczkó Szilvia; **XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. (úrv.) Grendorf Péter; **Zugló, XIV., Lócsei út 32.** de. 11. (úrv.) Tamásy Tamás; **XIV. Gyarmat u. 14.** de. fél 10. Tamásy Tamás; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Szabó B. András; **Rákospalota, XV., Juhos u. 28. (kistemplom)** de. 10. (úrv.) Ponicsán Erzsébet; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. (úrv., családi) Börönte Márta; **Cinkota, XVI., Batthyány I. u.** de. fél 11. (úrv.) Vető István; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. (úrv.) Vető István; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** de. 9. (úrv.) Nagyné Szeker Éva; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. (úrv.) Nagyné Szeker Éva; **Rákoscsaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. (úrv.) Kovács Áron; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u.** de. 11. (úrv.) Kovács Áron; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. (úrv.) Deák László; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. (úrv.) Deák László; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. (úrv.) Széll Bulcsú; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. (úrv.) Széll Bulcsú; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. (úrv.) Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. (úrv.) Zólyomi Mátyás; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. (úrv.) Solymár Gábor; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. (úrv.) Endreffy Géza; **Budakeszi, Fő út 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. dr. Lacknerné Puskás Sára.

Összeállította: BODA ZSUZSA

Örömmondás a 16. században

Konferencia és könyvbemutató

► **Hitélet a török árnyékában (Alsó-lendva – Kulcsár György) címmel rendezett tudományos ülésszakot október 19-én az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) és a Magyarországi Evangélikus Egyház Gyűjteményi Tanácsa a könyvtár dísztermében. A tanácskozáson, azon túl, hogy a hallgatók betekintést nyertek a muravidéki reformáció 16. századi körülményeibe, könyvbemutató is volt. „Az mit Istennek mivelhetek, örömetest kész vagyok hozzája” címe Hubert Ildikó Kulcsár-monográfiájának, amellyel a Luther Kiadó munkatársai egyenest a nyomdából érkeztek a rendezvényre. A kötethez Ittész János nyugalmazott püspök írt ajánlást.**

Több irányból induló szándékok szerencsés találkozása a reformáció hónapjában – így jellemezte az eseményt köszöntőjében Boka László, az OSZK megbízott tudományos igazgatója. Külön kiemelte az évtizedes jó együttműködést a Lendvai Galéria-Múzeummal (Szlovénia), amelynek a Kulcsár-faksimilek is köszönhetőek.

Az ülészak felkészült és elkötelezett előadóitól érdekes képet kaptak a hallgatók a reformáció századának lelkesült mecénásairól és prédikátorairól, a három részre szakadt ország peremvidékeinek virágzásáról, arról, hogy mit szerettek hallgatni akkor a szószék alatt ülők és mit nem,

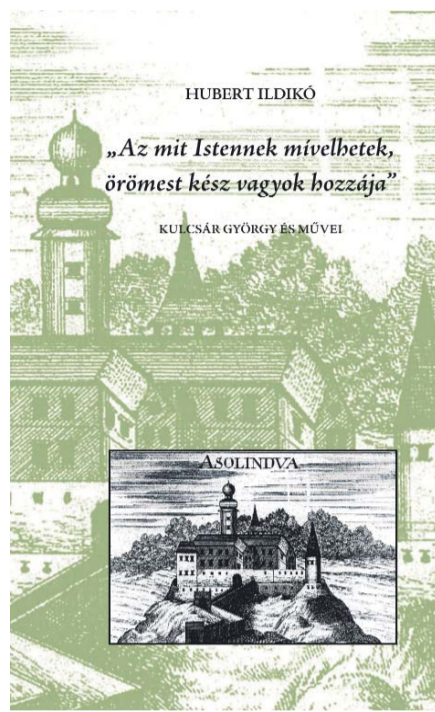
Heltai János

és arról, hogy akkor is pénzbe, sok pénzbe került a könyvkiadás.

Bánfi Szilvia nyomda- és könyvtörténész bemutatta az európai rangú és szintű tipográfus- és nyomdász-családot, a Hoffhaltereket, akik Kulcsár Györggyel egy időben, néhány éven át a Muravidéken is működtek. Raphaelt ugyan katolikusnak keresztelték, de nyugat-európai útja során megérintette a reformáció szellemisége. Élete ezután sokszor menekülés volt, de ez nem akadályozta meg abban, hogy fiából is remek nyomdász faragjon. Mecénások – Bánffy Miklós, Zrínyi György – pártfogása szükségeltett ahhoz, hogy a reformáció magyarországi irodalmi alkotásai sok-sok példányban napvilágot lássanak. Működésük során húsz év alatt mintegy ötven kiadványt jegyez a családi vállalkozás – alig több mint száz évvel Gutenberg színe lépése után!

Csepregi Zoltán egyháztörténész-professzor, az Evangélikus Hittudományi Egyetem Egyháztörténeti Tanácsának vezetője a muravidéki reformáció – sokak számára valószínűleg teljességgel ismeretlen – alakjairól beszélt. Többek között Sabjanic Franc és Andrej Hozjan monográfiáira támaszkodva térképezte fel azt a háló-

zatot, amely a változásokat mozgatta. Arra ugyan még mindig nincs válasz, hogy Alsó-Pannónián mit ért a 16. századi irodalom, az előadó remek táblázatba foglalta mindazokat, akik a Muravidéken működtek – akár Alsó-Pannónia volt, akár nem...

A hallgatók megtudhatták azt is, hogy a kor népeletével, történelmével kapcsolatban az adatokban leginkább gazdag anyagok az evangélikus püspöki vizitációs könyvek. (És amelyik településen készült ilyen, az abban az időben természetesen evangélikus volt.) Őt olyan csoportot mutatott be az előadó, amelyek a reformáció tanainak elterjedéséért, népszerűsítéséért felelősek: az 1539 és 1555 között Wittenbergben járt vend diákok (peregrinusok), a ma is ismert – mert az irodalomtörténet által számon tartott –, irodalmilag tevékeny prédikátorok (ilyen a mi Kulcsár Györgyünk is), a „szolgálatukba állt” nyomdászok, azok a stájer emigránsok, akiket hitük miatt üldöztek el hazulról, és a – ha nem is névtelen, de – ismeretlen prédikátorok, akiket az összeírások egyszerűen *concionatornak* neveznek.

Hubert Ildikó irodalomtörténész érthető elfogultsággal mutatta be Kulcsár György munkásságát vagy inkább szolgálatát. Az irodalomtörténet hosszú időre elfeledkezett róla, pedig nemcsak kortársai, hanem a későbbi nemzedékek is olvasták, könyvei több kiadást értek meg – nemcsak a Muravidéken, de a messzi Bártfán is. Uradalmi tanítóként került a Bánffy családhoz, majd hamar prédikátorra lépett elő. Már 1573-ban megjelent első könyve, *Az halálra való készületről rövid tanóság*, majd *Az ördögnek a penitencia tarto bűnössel való vetélkedéséről...* (a bűnbánatot tartó hívőnek az ördöggel való párbeszéde) – támaszul és okulásul. Ezeket posztilláskönyve követte.

Kulcsár prédikációinak akkori népszerűségét az okozhatta, hogy példát és útmutatást adott arra, hogyan lehet a történelmi megpróbáltatásokat túlélni. Kulcsár meg akarta ismertetni olvasóival – az együgyű lelkipásztorokkal, a silabizálókkal és a művelt főekkel – a Biblia szeretetre méltó világát. Az ég felé tekintettek ezek az igehirdetések. Nincs fenyegető istenkepe, a pokol bugyirát nem színezi túl erős színekkel. Szemében az ördög ugyan létezik, de nem túl plasztikus, ijesztő és gonosz figura, hanem inkább az emberből előtörő rossz. „Felelj meg neki!” – így biztatja olvasóit az ördöggel való szembeszállásra. Jézust állítja követendő például, számára az evangélium a „bűneink bocsánatjáról való örömmondás”.

Az újonnan megjelent monográfián túl a Kulcsár-faksimileket is bemutatta Heltai János irodalomtörténész-professzor. Nem elég – utalt a szerzőre –, hogy a paraszt az eke szarvánál, a takács a szövőszékénél olvassa a Szentírást, el is kell menni a templomba és hallgatni az igehirdetést. Hogy rendbe tegyük e világi életünket. Ugyanis a jó halál feltétele a jó (értsd: Istennek tetsző) élet. Az ördög kísérteteinek pedig az az alapja, hogy ő is jól ismeri a Bibliát...

Élvezetes előadásában Heltai Kulcsár népszerűségére kereste a magyarizációt, hiszen hosszú ideig használták köteteit, nagy területen, ráadásul több felekezet is elfogadta őket. Két alapvető kérdésben igen modernül és evangélikus módon gondolkodott. Egyik a megigazulás tana, másik a prédikátorok (értelmiség) felelőssége. Gondolkodása négy komoly pilléren állt: wittenbergi teológiai és biblikus műveltség, Erasmus ismerete és a középkori magyar hagyomány. Népszerűségét az is segíthette, hogy korábban már túl voltak a „Mi az igazság?”, de még innen a „Kinek van igazsága?” kérdésen.

A három kötet (most Hubert Ildikó könyvével kiegészülve) kitélt egy földrajzi teret – megtartó közösséget. Ebből ma is okulhatunk. (Zárójelbe ugyan, mégis ide kívánczik egy nagyon fontos esemény: 2009-ben a Homokbödögei Evangélikus Egyházközség levéltárának és könyvtárának rendezése közben Tóth Károly István lelkész-történész felfedezte Kulcsár György 1574-es *Postillájának* eddig ismeretlen, sokat olvasott s ezért hiányos példányát. A Gyűjteményi Tanács pályázatának segítségével restaurált kötetet a konferen-

Hubert Ildikó

cián vehette át a lelkész. Érdemes tehát szétnézni házunk táján!

És az ülészakon bár nem utoljára kapott szót, mégis a beszámoló végére kívánczik *Geric Ferenc* lendvai múzeumigazgató hozzászólása. A megtartó közösségről és eget-földet megmozgató akarataról beszélt, arról, hogy a lendvai vár a művészet és a kultúra menedéke. És míg az önálló Szlovénia magyarokat is segítő értekeit ecsetelte, invitálta a hallgatókat a szülő lakta vidékre, amely az autópályán már két és fél óra alatt elérhető, ahol van mit látni és az asztalra tenni, és ahol a nap húsz perccel korábban melegíti a hegyeket, mint az olasz csúcsokat Szlovénia nyugati határszélén.

■ ZÁSZKALICZKY ZSUZSANNA

A könyv a Luther Kiadó könyvesboltjában (1085 Budapest, Üllői út 24.) és a Huszár Gál papír- és könyvesboltban (1054 Budapest, Deák tér 4.) is kapható. Ára 690 forint.

Varietas delectat

▶ **A változatosság gyönyörködtet – hangzik magyarul a Cicero által híressé vált gondolat, amely ilyenkor ősszel különösen helytálló, hiszen mi magunk is szemtanúi lehetünk a természet gyönyörű változatosságának. Elég, ha a falevelek szinte megszámlálhatatlan színárnyalatát említjük. S amennyire elszomoríthat bennünket a borongós, őszi hangulat – amelyben óhatatlanul benne van az elmúlás érzése is –, annyira fel is vidíthat bennünket a színek és formák játéka, az Alkotó ajándéka, melyet a természetben járva bárki felfedezhet...**

Szeptember vége, október eleje az aratási hálaadás mellett (azzal együtt) immáron a teremtés ünnepeinek időszaka is. Amikor egyrészt hálát adhatunk Istennek a betakarított termésért, másrészt azért a bőséért és változatosságért is, amely a teremtett világban körülvesz bennünket.

Az elmúlt egy évben – mióta vidéken élünk – mindkettő személyesen is érintett.

Egyrészt nap mint nap látom a föld megművelésének áldozatos munkáját. Azt, hogy a tavasszal elvetett magtól az őszi betakarításig hányszor fordul meg földjén traktorral a gazda, figyeli az időjárás szélsőségeit, tervezi, és ősszel számba veszi a termést. Vannak jobb, vannak rosszabb évek, de minden tavasszal új reménységgel indul neki a munkának. Jó érzés, hogy idén a kertünk és munkánk gyümölcsseit mi is az asztalra tehetjük.

Meghatározó élmény számomra a bőség és a változatosság megtapasztalása is. Ahogy a kertünkben az

„örökül kapott” fák több évtized után is ontják ízletes gyümölcsüket: almát, körtét, diót, olyan mennyiségben, hogy az messzemenően meghaladja egy család szükségletét. Említhetjük azonban a természet zöldekeit is. Ahány kertbe megyünk, annyiféle paradicsommal találkozhatunk: az apró „koktélparadicsomtól” az óriás befőzőig, kerekétől a tojás alakúig. Ennél is nagyobb változatosságot mutatnak a főző- és (a kertes házak udvarain sorakozó, különböző formájú, mintázatú) díszkók. Ez utóbbiak azért is kedvesek számomra, mert haszon reménye nélkül, „önmaguk” szépségéért természetünk belőlük néhány bokorral a kertben...

Egyre több szó esik arról, hogy a földi élet sokszínűségének megőrzése a saját érdekünk is. A fajok válto-

ÜZENET AZ ARARÁTRÓL

Rovatgazda: Sánta Anikó

elődeinknél már bevált régi fajták teljesen kiszorultak.

Az ősi növény- és állatfajok, -fajták a természet- és tájvédelmi értékük mellett pedig egyben nemzeti kultúránk részei is (gondoljunk például a magyar bivalyra vagy a szürkemarkhára, de említhetjük az egykori kétforintos hátlapját díszítő magyar kikerics, amely ma a védett eredetű villányi borok címkéjén tűnik föl, vagy a NATO-radar telepítések ismertté vált bánáti bazsarózást), kihalásukkal mi magunk is szegényebbé válunk. Megőrzésük indokaként említhető még, hogy természetünk/tenyésztésük a vidékfejlesztés lehetőségét is magában hordozza.

Ezért is fontos, hogy minél többen részt vegyünk az ősi magyar gyümölcsfajták megőrzésének feladatában, amelyet egyházunk néhány hete egy megállapodás keretében is vállalt. (Erről készült

összeállításunk *Őszzefogás természeti örökségünk és értékeink megőrzéséről címmel az Evangélikus Élet szeptember 18-i számának 10. oldalán olvasható. – A szerk.*) Reménység szerint egyházi telkeinken egyre több facsemete gazdagítja majd természeti kincseink tárházát – ezzel is hozzájárulva a teremtett világ változatosságának megőrzéséhez.

(A megállapodás teljes szövege és a jelentkezés részletei a <http://ararat.lutheran.hu> honlapon is elérhetők.)

■ JERABEK-CSEREPES CSILLA

Albert Flórián halálhírére hallva gyerekkori emlékeim törnek elő. Akkor még vasárnap délután voltak az NB I-es meccsek. A Deák téri templomból hazafelé menet megvettem a Népsportot, és alig vártam a délutánt. Előszörban Albertet akartuk látni. „Flóri, Flóri!” – skandáltuk. Meg azt is, hogy „Csá-szár, Csá-szár!” Boldogan lengtük a zöld-fehér zászlót. Válogatott meccsen pedig a nemzetiszínűt.

Az 1966-os legendás magyar–brazíliai meccs még nem emlékszem, de arra, hogy Aranylabdát kapott, már igen. Úton-útfélen meséltem a viccet: „Ki az igazi Fradi-drukker? Az, aki a Flórián téren Albert kecszet eszik, és azt hiszi, hogy de Gaulle-t is Albert lötte.” Persze fogalmam sem volt, ki az a de Gaulle, de nem is ez volt a fontos.

Emlékszem, milyen nagy eseménynek számított, hogy templomi esküvőt mert tartani. Ha nem tévedek, a 67-es bajnoki cím után született fiúk, a kis Flóri. Sírta, amikor Dániában súlyosan megsérült, nem tudtam megbocsátani Engedahl kapusnak. Dühös voltam, amikor Flórit amiatt bántották,

zatoságának csökkenése súlyos következményekkel jár. Egy-egy növény- vagy állatfaj kihalása vagy helyi szintű eltűnése az adott életközösség egészére (és végső soron az emberre is) kihatással van.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a helyi viszonyokhoz alkalmazkodott, őshonos vagy régóta természet/tenyésztett fajok, fajták jobban ellenállnak egy-egy betegségnek, jobban tűrik az időjárás szélsőségeit, mint a távolról behozott, idegen fajták. Igazán nagy baj pedig akkor van, ha az

Flóri

hogy ő mindig csipőre tett kézzel áll a pályán. Ott ültem a P-szektorban – akkor az volt a Fradi-tábor helye a Népstadionban –, amikor utolsó meccsét játszotta a Zalaegerszeg ellen. Hőhéjában a második félidőben Branikovicstől kapott labdát, kicselezte Déri kapust, és elegáns gólt lőtt. Aztán mélyre hajolt a szurkolók előtt. Társai a vállukon vitték le a pályáról.

1974-et irtak akkor, tizenöt éves voltam. Éppen anyi, mint most Marci fiam. Flóri halála napján csak ketten vagyunk itthon. Van időnk, mesélek neki. Megnézzük Flóri számos gólját, például azt, amelyet a németeknek lőtt 1959-ben. Elmondom a fiamnak, hogy mennyi vigaszt jelentett akkoriban nekünk, szegény magyaroknak egy-egy ilyen győztes mérkőzés.

Aztán elolvassuk együtt Lázár Ervin Foci című novelláját. „Apu, Isten szokott focizni?” – ezzel a látszólag istenkáromló kérdéssel kezdődik az

írás. Amire – kezdeti tiltakozása után – az író eljátszik a gondolattal, majd így fogalmaz: „Istenem – motyogom magamban –, mi az neked, tedd meg már, ha ez a gyerek annyira kéri. Állj be öt percre. Vagy kettőre. Akárha láthatatlanul is. Segítsd ezt a szegény csetlő-botló csapatot. S ha már itt jársz köztünk, és volt öt perced a focira, miután levezted a szerelőd, lezuhanyozol, és újra utcai ruhába öltöztöl, ne hagyd itt rögtön bennünket. Mert nemcsak a csapat csetlik-botlik. Állj egy kicsit a hátunk mögé, tedd a vállunkra a kezéd.”

Albert Flórián csak ember volt, bizonyára esendő ember. De sokat tett azért, hogy ez a csetlő-botló nemzet itt Közép-Európában olykor-olykor boldognak érezze magát. Istenadta tehetségével hozzájárult ahhoz, hogy egy szürke korban is boldog gyerekkorom lehetett.

Erről mesélek a fiamnak, majd újra megnézzük a németek elleni gólját. És bizony még de Gaulle-t is Albert lötte.

■ FABINY TAMÁS

HIRDETÉS

A Tégya a Tehetségekért Alapítvány tisztelettel közli támogatóival és az érdeklődőkkel, hogy a felajánlható személyi jövedelemadó egy százalékból a 2010. évben 708 234 Ft-ot kapott. A felajánlott összeget általános iskolás, középiskolás és felsőoktatási intézményben tanuló diákok kapták meg tanulmányi és szociális pályázaton keresztül. Köszönjük támogatásukat, és köszönettel fogadjuk 2012. évi felajánlásukat. Az alapítvány adószáma: 18534984-1-08. Tisztelettel:

az alapítvány kuratóriuma

EVÉL & LEVÉL

Múltértelmező válság

Pont egy éve annak, hogy konferencia volt az egyházi közelmúlt keresztyén értelmezéséről. Tavaly ez nagyobb figyelmet kapott, mint maga a reformáció.

A zsinat egy friss döntése értelmében a közelgő egyházi választások jelöltjeit – egyszerűen szólva – nem állítjuk egy történelmi igazolóbizottság elé.

Az *Evangélikus Élet* október 23-i számának *Mi az igazság?* című cikke a zsinati határozatról írja, hogy a tényfeltáró bizottság nem érezte „megvalósíthatatlannak, hogy legalább egyházmegyei szintig elvégezzék a jelöltek alapszintű átvilágítását”.

De látnunk kell azt is, hogy a lelki és tettekrevaló energiánk ijesztően véges. Kereken egy év sem volt elég arra, hogy akinek a nevét méltánytalanul meghurcolták, azt nyilvánosan rehabilitálják, és az elterjesztett előítéletes nézeteket semlegesítsék. Van, aki annak ellenére nem szennyezte be magát, hogy egy igen aktív életút szinte minden egyes napján súlyos kísértéseknek és nehéz döntéseknek volt kitéve. Ez nagy hitbéli teljesítmény. És az egyház szemszögéből is gyümölcsözőnek bizonyult. Az ifjúságnak példakép.

Múltértelmezési válságban vagyunk. Ha valami nem illik bele az előre eldöntött történelemszemléletünkbe, akkor azt nem tudjuk megemészteni és a saját méltó helyén kezelni. Először sommás véleményt alkotunk a történelemlről, és csak utána nézzük meg a történelmet, pontosabban a múlt hézagos maradványait.

A bevezetőben említett konferencián *Felelősségünk* címmel közös elgondolkodásra hívtam mindenkit: „Hogyan lehet a múlt emlékét megőrizni úgy, hogy az ne bomlasztó fegyverrel váljon a kezünkben, hanem bölcs tanácsadóvá?” Kérdésemet azonnal pontosítottam: „Nem a múltfeltáró történetek szakmunkájáról beszélek. Hanem hogy a teljes közösség miként őrizheti és hasznosíthatja a múlt emlékét.”

Most akár a zsinati döntésre, akár a rehabilitálás késlekedésére tekintünk, mindkét helyen a közösségünk viselkedéséről és nem a történelmi szakmunkáról van szó.

A zsinati döntés már azt a közösségi gondolkodást tükrözi, hogy többségi véleményű nőtt az a nézet, hogy a nyers szakmai tények közösségi értelmezést igényelnek. Van ennek biblikus párhuzama. Az első pünkösdkor a Szentlélek kitöltése zavart keltett, mint most a nyers szakmai tények. Pünkösöd azáltal válik teljessé, amikor Péter apostol előáll, felemeli hangját (ApCsel 2,14), és a Szentlélek által ihletett beszéde nyomán a közösség értelmezi az eseményeket, a nyers tényeket. A zsinat döntése annak a jele, hogy közösségünk többsége kezdi a maga helyén kezelni a tényeket.

Ha viszont a rehabilitáció késlekedésére tekintünk, akkor látszik, hogy még nagyon erősen élnek az elmúlt két évtized politikai, történelemszemléleti reflexei. A közösségünk a rehabilitáció kérdésében még nem jutott el a tények értelmezéséhez.

Egyetlen nézőpontból agyontárgyalunk néhány jelenséget. Olyan kép adódik, mintha más nézőpont és más jelenség nem is lett volna. Ezt tárjuk a társadalom elé? Ezt írjuk az evangélikus tankönyvekbe? Ezt tesszük most egyetemes evangélikus tananyagká?

Mi az igazság? Majd az utolsó ítéletnél kiderül! Annyi biztos, hogy nem feltétlenül igazul meg az, aki körül egy múltértelmezési kultusz kerekedik. És az is biztos, hogy nem feltétlenül az jut kárhozatra, akinek becsületét objektívnek látszó tényekkel rágcsáljuk. A sok idevágó igei intelem egyike: „*Tudok cselekedeteidről, hogy az a neved, hogy élsz, pedig halott vagy.*” (Jel 3,1b)

Mit tegyünk? Kiderül az igehely folytatásából: „*Ébredj fel, és erősítsd meg a többiek, akik halófélben vannak, mert nem találtam cselekedeteidet teljesnek az én Istenem előtt. Emlékezzél tehát vissza, hogyan kaptad és hallottad: tartsd meg azt, és térj meg! Ha tehát nem ébredsz fel, eljövök, mint a tolvaj, és nem tudod, melyik órában jövök el hozzád. De vannak nálad néhányan Szárdiszban, akik nem szennyezték be a ruhájukat, és fehérben fognak járni velem együtt, mert méltók rá.*” (Jel 3,2–4)

Múltértelmezési válságunk lényege úgy is összefoglalható, hogy sem az objektív tudományos, sem a sérelmekre építő személyes módszerek nem vezetnek el a fehérben járók meglátásához. Akiknek ruhája annak ellenére nem szennyeződött be, hogy tanítványi elhivatottságból nem a ruhájuk fehérségének látszatára ügyeltek. Mert a Mester is így tanította.

PRÓHLE PÉTER (Budapest)

Evangélikus iskola is

Tisztelt Szerkesztőség! A múlt heti *Evangélikus Élet* címlapján jelent meg a rimaszombati gimnáziumról szóló rövid írás. Ez említést tesz az épületben most működő református gimnáziumról.

Ugyanakkor fontos lenne kiegészíteni az írást – nem csupán a tények tisztázása érdekében – azzal, hogy 2004. szeptember 1. óta ugyanebben az épületben működik egy evangélikus általános iskola is. Ebben az intézményben ugyan szlovák nyelven oktatnak, de nem gondolom, hogy ez indoka lehetne a téves tényközlésnek.

NAGY ZOLTÁN evangélikus lelkész (Békéscsaba)

Olvasonknak köszönjük a kiegészítést. (A szerk.)

Hitvallók emlékét idézték

Vértanúink, hitvallóink címmel ökumenikus konferenciát tartottak október 28-án a Párbeszéd Házában a jezuita rend, a Magyarországi Mindszenty Alapítvány és a Keresztény Demokrata Fórum ökumenikus közhasznú egyesület szervezésében.

A *Püspökök a vértanú-hitvalló püspökökről* című előadásblokkban Gáncs Péter, a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspöke Ordass Lajosról, a meg nem alkuvó, imádságos életű lutheránus püspökről be-

sélt a szépszájú hallgatóság előtt. Felidézte püspök elődjének székfoglalóját, melyben Ordass Lajos az evangélium primátusát hirdette meg.

Élő tanúságtevők címmel hangzottak el a diktatúrák időszakát átélt, üldözöttest szenvedett kortársak előadásai. Boleratzky Lóránd evangélikus egyházjogász, nyugalmazott egyetemi magántanár is Ordass Lajosról szólt, rámutatva, hogy a püspök mindig elfogadta és megtartotta Isten akaratát.

■ WISZKIDENSZKY ANDRÁS

HÍREK, HIRDETÉSEK

A Keresztény Ökumenikus Baráti Társaság (KÖT) következő összejövetelén, november 7-én, hétfőn 18 órakor a budai református gyülekezet Budapest I., Szilágyi Dezső tér 3. szám alatti helyiségében *dr. Szécsény Béla József* számol be a Nemzetközi Ökumenikus Társaság (IEF) 2011. évi brightoni konferenciájáról. Mindenkit szeretettel vár a társaság vezetésége.

A rákosszentmihály-sashalmi evangélikus gyülekezetben (1161 Budapest, Hősök tere 10–11.) minden hónap második keddjén, legközelebb november 8-án 19 órától Taizé-ima és énekegyüttlét. Minden alkalommal van ígehirdetés is. Információ: <http://gyertyafeny.lutheran.hu>.

Az Evangélikus Belmissziói Baráti Egyesület (EBBE) őszi előadássorozatának témája: *A zsidóság és a kereszténység kapcsolata*. A harmadik alkalmat november 10-én, csütörtökön 17 órakor *Izrael és a kereszténység kapcsolata keresztény szempontból* címmel tartják az országos iroda utcáról nyíló termében (1085 Budapest, Üllői út 24.). Előadó: *dr. Tatai István* református lelkész.

**50 ÉVE HARANGÖNTÉS
ÓRBOTTYÁNBAN
GOMBOS MIKLÓS
aranykoszorús
harangöntőmester**

Kiváló magyar szakemberek által készített, külföldön is elismert magyar termékeket gyártunk a harangokkal kapcsolatos bármely munkához.

Referencia: www.harangontes.hu.

Levél-cím: 2162 Órbottyán, Rákóczi u. 121.
Mobil: 30/948-9575, fax: 28/361-770.
E-mail: gombosmi@harangontes.hu.

HIRDETÉS

Fogadóórát minden hónap első hétfőjén tartom. Mindenkit szeretettel várok délután három órától öt óráig a Déli Egyházkerület székházában (1088 Budapest, Puskin u. 12.).

Radosné Lengyel Anna
országosfelügyelő-helyettes,
a Déli Egyházkerület felügyelője

APRÓHIRDETÉS

Szolidaritási alapon utólagos szigetelés, faajtók, faablakok. 20/405-1118.

Őszi üdülések: 4 nap félpanzióval Sárváron 19 500 Ft, Sopronban 23 000 Ft, Miskolctapolcán 18 900 Ft. Kisbér Tourist. Telefon: 34/352-700.

Új nap – új kegyelem

Vasárnap

Mit kellett volna még tennem szólómmal, amit meg nem tettem? Vártam, hogy jó szőlőt teremjen, miért termett vadszőlőt? Ézs 5,4 (Jn 15,5; Lk 17,20–24/25–30; Róm 14,7–9; Zsolt 115) Kétségbeesett és fájdalmas kérdések ezek. Még fájdalmasabb, hogy mindezt az élő Isten kérdezi népétől. Kérdezte egykor, és sajnós ezt kell kérdeznie ma is, ha ránk tekint: „Mit tegyek még evangélikus gyermekeimért? Meddig várjak még, hogy végre termést találjak az életük fáján?” Isten már mindent megtett, csodálatos világot teremtett nekünk, utánunk jött bűneink útján, elküldte Fiát, és megváltott bennünket. Mit teygenek még értünk? Ne okozunk neki további fájdalmat, és ne nyugodjunk bele, hogy sokszor gyümölcstelen az életünk. Kérjük a segítségét, mert ő nemcsak kérdez, hanem keres és vár is minket egész életünkön át.

Hétfő

Ha te, Uram, megáldod, örökre áldott lesz! 1Krón 17,27b (Gal 3,9; Mk 4,1–9/10–12; Jób 31,1–40) Dávid templomot akart építeni, s tervét elmondta Nátánnak is. A próféta először támogatta az építkezést, majd az Úr szavára megállította Dávidot, és elmondta neki, hogy majd a fia fogja felépíteni a jeruzsálemi szentélyt. Dávid nem ellenkezett, mert tudta, hogy munkája nem lesz eredményes, ha nincs rajta áldás. Vajon képesek vagyunk-e mi is háttérbe tolni a saját elképzeléseinket, s elkérni az Úrtól, hogy mi az ő szándéka? Ha olyan munkát kezdünk, amely egyezik Isten akaratával, akkor azon nem egyedül fogunk munkálkodni, hanem az Isten áldása is kíséri lépteinket.

Kedd

Nem azé, aki akarja, és nem is azé, aki fut, hanem a könyörülő Istené. Róm 9,16 (Ézs 30,18; Mk 13,9–20; Jób 32,1–22) A reformáció ünnepe elmúlt, de üzenete ma is aktuális! Ne essünk abba a hibába, hogy meghallottuk a „*so-la gratia – egyedül a kegyelem*” tanítást, de már gyorsan el is felejtettük. Futunk tovább a dolgaink után, és magunk akarjuk a problémáinkat megoldani. Biztos, hogy ez a helyes magatartás? Ne magunkra nézzünk, hanem a könyörülő Istenre, aki megad nekünk mindent, amire igazán szükségünk van – kegyelemből!

Szerda

Így fognak örülni az Isten angyalai egyetlen megtérő bűnösnek. Lk 15,10 (5Móz 30,9b; Zsid 13,1–9a; Jób 38,1–11) Sokszor panaszkodunk, hogy örméltelenek a gyülekezeteink, és örméltelen a mi életünk is. Valóban csak az angyaloknak van okuk örülni? Sok dolgot fel tudnék sorolni, hogy miért lehetne örméltelen a szívünkben, de ma elég csak egyetlen dologra gondolni: van megtérés, és van bűnbocsánat! Amit az angyalok észrevesznek, azt vegyük észre mi is az életünkben és mások életében. Egyetlen bűnös megtérése miatt örmélt el a mennyet, s ez az örmélt töltheti el gyülekezeteinket is!

Csütörtök

Éppen azért: ne legyetek meggondolatlanok, hanem értsétek meg, mi az Úr akarata. Ef 5,17 (Ám 5,15; 1Jn 2,18–26/27–29; Jób 40,6–41,3) Minden szülő óvja a gyermekét a meggondolatlan cselekedetektől. Pontosán tudják ők is, hogy az alaposan át nem gondolt tetteinknek súlyos következményei lehetnek. Így vagyunk a hitéletünkben is: nem mindegy, hogy minek alapján hozunk döntéseket, mire vagyunk figyelők. Pál útmutatása egyértelmű: tájékozódj az Úr akaratán, azt nézd, hogy ő mit akar tőled, mi a terve a te életteddel. Minden más döntés meggondolatlan, sőt életveszélyes. Nekünk egyedül az Isten akaratát kell megértenünk és megtartanunk. Az Úr akarata pedig nincs elrejtve előttünk – olvassuk rendszeresen a Szentírást, és meg fogjuk érteni, hogy mit kell tennünk.

Péntek

Új szívet adok nektek, és új lelket adok belétek. Ez 36,26 (Ef 4,23–24; Mt 26,36–41; Jób 42,7–9) A szívtranszplantációk a legnehezebb és legkockázatosabb műtétek közé tartoznak. Nagyon nehéz kiemelni valakinek a szívét és a helyére egy másik szívet behelyezni. Igénk folytatásában azt mondja az Úr: „...*eltávolítottam testetekből a kőszívet, és hússzívet adok nektek.*” Ez az „isteni szív-műtét” életmentő lehetőség! Egészen más az a szív, amelyet Istentől kapunk, mert az már érzi az Isten szeretetét, és érzi a testvér rezdüléseit is, megindul a testvér fájdalmán, és képes odavinni őt Teremtője elé. Vizsgáljuk meg most a szívünket: a miénk milyen? Kemény kőszív vagy az Istentől kapott, őt nagyon szerető, érző hússzív?

Szombat

Lábam előtt mécses a te igéd, ösvényem világossága. Zsolt 119,105 (1Thessz 2,13; Mk 13,30–37; Jób 42,10–17) A „mécses” és „ösvény” két régi kép, ma már biztosan így szólna ez a zsoltár: „Lábam előtt reflektor a te igéd, autósztrádám világossága.” Biztos így szólna? Nem, mert a zsoltáros ma is pont azt írta, amit háromezer éve, mert életünk és az igéhez való viszonyunk ma is ezzel a két szóval – mécses és ösvény – írható le igazán. Az ige ma is mécses és nem reflektor, amely nem kilométereket világít meg, hanem csak néhány métert. Mécsesünk van, amely vezet, és fényt ad, éppen annyit, amennyire szükségünk van. Ne becsüljük le a mécseset, elég nekünk ez a fény. Az életünk pedig ösvény – és nem kényelmes autópálya –, amelyen, igaz, olykor nehéz menni, de a mécses világosságánál biztonságosan járhatunk rajta.

■ DEÁK LÁSZLÓ

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból november 6-ától november 13-áig

VASÁRNAP	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA
8.05 / MR6 – A régió rádiója <i>Zsinatoló (vasárnapi ökumenikus műsor)</i>	7.15 / Duna Tv <i>Megyejártó</i> Vas megye	5.25 / m1 <i>Hajnali gondolatok</i>	13.30 / Kossuth rádió <i>„Tebenned bíztunk eleitől fogva...”</i> A református egyház főlórája
8.08 / Vörösmarty Rádió (Székesfehérvár) <i>Lélekhangoló.</i> Az Evangélikus Rádiómisszió összeállítása (on-line adás: www.vorosmartyradio.hu)	10.00 / Bartók rádió <i>Hang-fogó.</i> Benne: Albrechtsberger: B-dúr orgonaverseny Samuel Scheidt: Vater unser in Himmelreich	6.35 / Duna II. Autonómia <i>Magyar történelmi arcképcsarnok.</i> Pázmány Péter	16.40 / Duna Tv <i>Az erdélyi szász kultúra nyomában.</i> Az élet rendje
10.00 / Duna Tv <i>Isten kezében</i>	10.00 / Torony Rádió (Békés) <i>Lélekhangoló.</i> Az Evangélikus Rádiómisszió összeállítása	9.20 / PAX <i>Királyok története</i> Saul, Dávid és Salamon	21.05 / m1 <i>On the Spot</i> <i>(dokumentumfilm-sorozat)</i>
10.30 / m1 <i>A Biblia a magyar képzőművészetben</i>	11.00 / Duna Tv <i>Isten kezében</i>	13.29 / Bartók rádió <i>V. váci nemzetközi gregorián fesztivál 2011</i>	21.05 / Bartók rádió <i>Hang-fogó.</i> Benne: Widor: VI. orgonaszimfónia
11.20 / m1 <i>Református ifjúsági műsor</i>	16.40 / m1 <i>MM.</i> A megoldások magazinja az egészségről	14.15 / Duna Tv <i>Napok, évek, évszázadok</i> Tőkéczi László műsora	22.20 / Duna II. Autonómia <i>Barbárok</i> <i>(magyar tévéfilm, 1989)</i>
15.00 / m2 <i>A főtá templom</i>	19.35 / Bartók rádió <i>Bach: h-moll mise</i>	22.30 / PAX <i>Sarepta</i> <i>(dokumentumfilm)</i>	22.20 / M. Katolikus Rádió <i>Miért szeretem?</i> Vallomások irodalomról, művekről, szerzőkről
21.06 / Kossuth rádió <i>„Kevesebb életvégyat és több életet!”</i>	20.04 / Kossuth rádió <i>A székek között</i> Mikszáth Kálmán erdélyi írásából	23.10 / Duna Tv <i>Tudatom veletek, hogy meg vagyunk</i> <i>(magyar dokumentumfilm-sorozat)</i>	23.05 / m1 <i>A WikiLeaks-botrány</i> <i>(amerikai dokumentumfilm)</i>
Weöres Sándor vallomásai és versei			
CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
9.30 / m2 <i>Fejezetek a magyar vasutak történetéből</i> Vasút az Al-Dunához	5.25 / m1 <i>Hajnali gondolatok</i>	6.40 / Duna Tv <i>Az Ótestamentum</i> <i>(olasz sorozat)</i>	6.00 / Tenkes Rádió (Siklós) <i>Lélekhangoló.</i> Az Evangélikus Rádiómisszió összeállítása (on-line adás: www.tenkesradio.hu)
10.00 / Bartók rádió <i>Hang-fogó.</i> Benne: Werner: Vesperae de apostolis	14.00 / m2 <i>A madárgyűrűzés 100 éve</i>	12.00 / Kossuth rádió <i>Déli harangszó az egyházasközári evangélikus templomból</i>	9.00 / Civil Rádió (Budapest) <i>Bach-találka</i>
12.05 / Bartók rádió <i>A Württembergi Kamarazenekar hangversenye</i>	14.40 / Duna Tv <i>Pannonia 3 keréken</i> <i>(ismeretterjesztő sorozat)</i>	12.01 / m2 <i>Századfordító magyarok</i> Wass Albert (1908–1998)	9.00 / Duna Tv <i>Isten kezében</i> „Krisztussal a Golgotán” – Deme Barnabás versei
20.15 / m1 <i>Mama kicsi fia</i> <i>(amerikai filmvígjáték, 2008)</i>	15.15 / m2 <i>Sírjaink hol domborulnak...</i> Eltűnt magyar katonák nyomában	12.05 / m1 <i>Múlt-kor</i> <i>(történelmi magazin)</i>	9.30 / Duna Tv <i>Élő egyház (vallási híradó)</i>
21.30 / Duna Tv <i>Házasadó, Ausztria!</i> <i>(magyar játékfilm, 1970)</i>	16.00 / PAX <i>Luther omnibusz</i>	16.30 / m2 <i>25 éves a Budapest Kongresszusi Központ</i> Ünnepi hangverseny felvételről	10.05 / m1 <i>Biblia a magyar képzőművészetben</i>
21.30 / Duna II. Autonómia <i>Éjjeli őrvár</i> <i>(kulturális magazinműsor)</i>	16.45 / Duna Tv <i>II. János Pál pápa – Félelem nélkül</i> <i>(francia ismeretterjesztő film)</i>	20.15 / m1 <i>Hallgass velem!</i> <i>(amerikai filmvígjáték, 1994)</i>	10.30 / m1 <i>Református magazin</i>
23.25 / m1 <i>Angi jelenti</i> Barátok közt Pannonhalmán	20.00 / Viasat History <i>Poncius Pilátus: Az ember, aki megölte Jézust</i> <i>(ismeretterjesztő film)</i>	23.25 / Duna Tv <i>Elég a sötétebből</i> <i>(olasz játékfilm, 2005)</i>	11.05 / m1 <i>Látogatásban Gryllus Vilmosnál</i> (ismétlés: 14.05 / m2)

Evangélikus Élet – A Magyarországi Evangélikus Egyház hetilapja

E-mail: evelet@lutheran.hu • EvÉlet on-line: www.evelet.hu, www.evangelikusélet.hu
Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu
Szerkesztőség: 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-1108; 20/824-5519, fax: 1/486-1195.
Szerkesztőségvezető: Boda Zsuzsa (zsuzsa.boda@lutheran.hu). Szerkesztőségi titkár (előfizetési és hirdetésügyi ügyke referense): Vítális Judit (judit.vitalis@lutheran.hu).
Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu). Olvasószervező: Dobsonyi Sándor (sandor.dobsonyi@lutheran.hu).
Korrektor: Sinkáné Zombory Katalin (katalin.zombory@lutheran.hu). Tervezőszerkesztő / EvÉlet on-line: Nagy Bence (bence.nagy@gmail.com).
Rovatvezetők: Boda Zsuzsa – Új nap – új kegyelem (zsuzsa.boda@lutheran.hu), Hafenscher Károly – Régi-új liturgikus sarok (hafo@lutheran.hu), Kende K. Péter – Oratio oecumenica (peter.kende@lutheran.hu), Véghegyi Antal – A vasárnap igéje (antal.veghelyi@lutheran.hu).

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu) 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1228; 20/824-5518; fax: 1/486-1229. Felelős kiadó: Kende K. Péter (peter.kende@lutheran.hu).
Nyomdai előállítás: Konsilio Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.). Felelős vezető: Nagy Zoltán.
Árusítja a kiadó és a Magyar Posta Rt. (ÜLK) INDEX 25 211, ISSN 0133-1302

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj beföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyed évre 3250 Ft, fél évre 6500 Ft, egy évre 13 000 Ft, európai országba egy évre 43 800 Ft (168 euró), egyéb külföldi országba egy évre 51 200 Ft (196 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsőjével törölni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem örmélt meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszámba zánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő délutáni lapzártakor kizárólag a hét végi eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) irásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu, a hirdetéseket a hirdetes@evelet.hu címre várjuk.

